

Europska
komisija

Europa u

12 lekcija

Zaštita Zajedno Rast
Razvoj **Europska unija**
Digitalna Jedinostveno tržište Radna
ekonomija **Mir** mjesta **Vrijednosti**
Solidarnost Građani

U ovoj su publikaciji izneseni stavovi autora, a oni ne odražavaju nužno službeno mišljenje Europske komisije.

Ova je publikacija dostupna u formatima PDF i HTML na europa.eu/teachers-corner/home_hr

Europa u 12 lekcija

Europska komisija
Glavna uprava za komunikaciju
Odjel za informiranje građana
1049 Bruxelles
BELGIJA

Tekst je ažuriran u kolovozu 2017.

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2018.

Print	ISBN 978-92-79-71599-0	doi:10.2775/22665	NA-04-17-736-HR-C
PDF	ISBN 978-92-79-71606-5	doi:10.2775/66132	NA-04-17-736-HR-N
HTML	ISBN 978-92-79-71613-3	doi:10.2775/34439	NA-04-17-736-HR-Q

© Europska unija, 2017.

Ponovna uporaba dopuštena je uz navođenje izvora. Politika ponovne uporabe dokumenata Europske komisije uređena je Odlukom 2011/833/EU (SL L 330, 14.12.2011., str. 39.). Za upotrebu ili umnožavanje fotografija ili drugog materijala koji nije zaštićen autorskim pravom EU-a potrebno je zatražiti dopuštenje izravno od nositelja autorskih prava.

Sadržaj

1	Zašto Europska unija?	2
2	Dvanaest povijesnih koraka	10
3	Proširenje EU-a i dobrosusjedska politika	16
4	Kako funkcionira EU?	24
5	Što radi EU?	34
6	Jedinstveno tržište	46
7	Euro	54
8	Poticanje ulaganja i rast u digitalnom gospodarstvu	62
9	Što znači biti europski građanin?	68
10	Europa slobode, sigurnosti i pravde	76
11	Europska unija na svjetskoj sceni	84
12	Kakva budućnost očekuje Europu?	92
	Ključni datumi u povijesti europskih integracija	98

POGLAVLJE

1

Zašto Europska unija?

Suradnja
Sigurnost

Pravda

Sloboda Solidarnost
Mir Vrijednosti Građani
Demokracija Zajedno
Identitet Zajednički

EU IMA SLJEDEĆE CILJEVE:

- ▶ održavati i nadograđivati mir uspostavljen između država članica i susjednih zemalja,
- ▶ ujediniti europske države u praktičnoj suradnji,
- ▶ omogućiti siguran život europskim građanima,
- ▶ promicati gospodarsku i društvenu solidarnost,
- ▶ očuvati europski identitet i raznolikost u globaliziranom svijetu,
- ▶ promicati vrijednosti koje su zajedničke Europljanima.

I. MIR

Prije nego što je postala stvaran politički cilj, ideja ujedinjene Europe nekad je bila samo zajednički san filozofa i vizionara. Primjerice, Victor Hugo zamišljao je mirne „Sjedinjene Države Europe” nadahnute humanističkim idealima. San su uništila dva strašna rata koja su harala kontinentom u prvoj polovici 20. stoljeća.

Međutim, iz ruševina Drugoga svjetskog rata niknula je nova nada. Narodi koji su odoljeli totalitarizmu tijekom rata bili su odlučni prekinuti međunarodnu mržnju i rivalstvo u Europi i stvoriti uvjete za dugotrajan mir. U razdoblju od 1945. do 1950. nekolicina hrabrih državnik, među kojima su bili Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide De Gasperi i Winston Churchill, odlučila je uvjeriti svoje narode da stupe u novo razdoblje. U zapadnoj Europi stvorit će se novi poredak utemeljen na zajedničkim interesima i ugovorima kojima se jamči vladavina prava i jednakost svih država.

Robert Schuman, u to vrijeme francuski ministar vanjskih poslova, preuzeo je ideju čiji je začetnik Jean Monnet i 9. svibnja 1950. predložio osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik. Države koje su nekada ratovale stavile su svoju proizvodnju ugljena i čelika u nadležnost zajedničkog Visokog tijela. Na praktičan, ali i duboko simboličan način, ratne sirovine pretvorene su u sredstva pomirenja i mira.

Danas je u državama Europske unije mir i njezini građani žive u demokraciji uz poštovanje pravnog poretka i temeljnih prava. Štoviše, države bivše Jugoslavije, koje su još 1990-ih međusobno ratovala, danas su ili pristupile EU-u ili se pripremaju za to.

Međutim, mir se nikada ne smije uzimati zdravo za gotovo. Tijekom nedavne gospodarske i socijalne krize, u Europi jačaju populističke, ekstremističke i nacionalističke težnje, koje ugrožavaju demokraciju i proces europskih integracija. Mnogi su pokreti nepovjerljivi prema postojećim institucijama, i na nacionalnoj i na europskoj razini. Tek će se vidjeti može li novi gospodarski rast koji se temelji na zajedničkim rješenjima smanjiti te napetosti.

II. POVEZIVANJE EUROPE

Europska unija potaknula je ujedinjenje Njemačke nakon pada Berlinskoga zida 1989. Kada se 1991. raspao Sovjetski Savez, države srednje i istočne Europe, koje su desetljećima živjele iza „željezne zavjese”, ponovno su mogle slobodno izabrati vlastitu sudbinu. Mnoge od njih odlučile su se za budućnost u obitelji demokratskih europskih naroda. Osam ih se pridružilo EU-u 2004., još dvije 2007., a Hrvatska je pristupila 2013. Mediteranske zemlje Cipar i Malta članice su od 2004.

Proces proširenja EU-a i dalje je u tijeku. Sedam država u različitim je fazama priprema za moguće buduće članstvo. Međutim, zbog teškog gospodarskog stanja u Europi, malo je vjerojatno da će u skoroj budućnosti neka nova država pristupiti EU-u.

Istodobno je Ujedinjena Kraljevina u lipnju 2016. održala referendum u kojem je većina glasača izrazila želju za istupanjem iz Europske unije.

Ujedinjena Kraljevina obavijestila je 29. ožujka 2017. Europsko vijeće o namjeri da istupi iz Europske unije, u skladu s člankom 50. Ugovora o Europskoj uniji. Pregovori na temelju članka 50. između EU-a i Ujedinjene kraljevine počeli su 19. lipnja 2017.

III. SIGURNOST

U 21. stoljeću Europa se još uvijek suočava s velikim sigurnosnim problemima.

Na jugu je u porastu vjerski fanatizam, koji često dovodi do terorizma. Zbog terorističkih napada u Europi, koje izvodi takozvana Islamska država ili „Daesh”, države EU-a pojačale su razmjenu informacija i obavještajnih podataka.

Na istoku Rusija, pod vodstvom Vladimira Putina, provodi strategiju za povećanje svoje moći. Pripojenje Krima Rusiji 2014. i ratovi u istočnoj Ukrajini dramatični su događaji koji se odvijaju na pragu EU-a. Osobito one države EU-a koje su iskusile represiju u Sovjetskom Savezu očekuju solidarnost EU-a s Ukrajinom.

Građani očekuju da EU poduzme učinkovite mjere kako bi pružio sigurnost svojim državama članicama. EU mora konstruktivno surađivati s regijama koje se nalaze izvan njegovih granica: Balkanom, sjevernom Afrikom, Kavkazom i Bliskim istokom. Mora štiti i svoje vojne i strateške interese suradnjom sa svojim saveznicima, posebno u NATO-u, te razvojem zajedničke europske sigurnosne i obrambene politike.

Unutarnja i vanjska sigurnost dvije su strane iste medalje. Borba protiv terorizma i organiziranog kriminala zahtijeva usku suradnju policijskih snaga svih država EU-a. Pronalaženje zajedničkih europskih rješenja u područjima azila i imigracije prioritetna je zadaća EU-a od 2015. jer se Europa suočava s neviđenim valom izbjeglica koji bježe od ratova, diktatura i gladi.

Novi je izazov pretvaranje EU-a u „područje slobode, sigurnosti i pravde” u kojem svatko ima jednak pristup pravdi i jednako je zaštićen zakonom, a za ostvarivanje tog cilja potrebna je uska međudržavna suradnja. Tijela kao što su Europol (Agencija Europske unije za suradnju tijela za izvršavanje zakonodavstva) i Eurojust (koji promiče suradnju između tužitelja, sudaca i policijskih djelatnika u različitim državama članicama EU-a) također mogu imati aktivnu ulogu.

IV. EKONOMSKA I SOCIJALNA SOLIDARNOST

Europska unija stvorena je radi postizanja političkih ciljeva i nastoji ih ostvariti gospodarskom suradnjom.

Europske države bilježe sve manji postotak svjetskog stanovništva. One stoga moraju nastaviti surađivati ako žele osigurati gospodarski rast i natjecati se s drugim velikim gospodarstvima na svjetskoj sceni. Nijedna država EU-a nije dovoljno snažna da utječe na političke odluke o svjetskom gospodarstvu. Europskim poduzećima koja žele ostvariti ekonomije razmjera i pronaći nove klijente potrebna je šira osnova od njihova nacionalnog domaćeg tržišta, a tu im osnovu osigurava europsko jedinstveno tržište. Da bi što više ljudi imalo koristi od europskog tržišta od preko 510 milijuna potrošača, EU nastoji ukloniti prepreke trgovini i osloboditi poduzeća nepotrebne birokracije.

Međutim, slobodno tržišno natjecanje na razini Europe za protutežu mora imati solidarnost cijele Europe. Europski građani od toga imaju jasne opipljive koristi: primjerice, u slučaju poplava i drugih prirodnih katastrofa dobit će pomoć iz proračuna EU-a. Strukturnim fondovima kojima upravlja Europska komisija potiču se i nadopunjuju naponi nacionalnih i regionalnih tijela EU-a usmjereni na smanjenje nejednakosti među različitim dijelovima Europe. Novac iz proračuna EU-a i zajmovi Europske investicijske banke koriste se za poboljšanje europske prometne infrastrukture (primjerice, proširenjem mreže autocesta i brze željeznice), čime će se omogućiti lakši pristup rubnim regijama i poticati transeuropska trgovina.

Globalna financijska kriza u 2008. potaknula je najsnažniji gospodarski pad u povijesti EU-a. Vlade i institucije EU-a morale su brzo djelovati kako bi spasile banke i EU je pružio financijsku pomoć državama koje su najviše pogođene krizom. Programi pomoći za Irsku, Portugal, Španjolsku i Cipar dobro su funkcionirali i te su države, nakon često teških nacionalnih reformi, mogle zaključiti svoje programe, većina njih u 2014. godini. Grčka je imala veće poteškoće u provedbi nužnih strukturnih reformi javnog sektora, te su složeni pregovori o grčkom javnom dugu u ljeto 2015. završili novim sporazumima o reformama u Grčkoj.

Unatoč jedinstvenoj situaciji u Grčkoj, zajedničkom valutom omogućena je zaštita europodručja od špekulacija i devalvacije tijekom krize. EU i njegove države članice uložile su zajedničke napore u smanjenje svog javnog duga. Veliki izazov za europske države u idućim godinama izlazak je iz recesije stvaranjem novih, održivih radnih mjesta, osobito u područjima digitalnih i zelenih tehnologija.

Gospodarska i socijalna solidarnost jedan je od temeljnih ciljeva Europske unije i Komisije, na čijem je čelu Jean-Claude Juncker.

V. EUROPSKI IDENTITET I RAZNOLIKOST U GLOBALIZIRANOM SVIJETU

Europska postindustrijska društva postaju sve složenija. Životni standard stalno se povećava, ali još uvijek postoji velik jaz između bogatih i siromašnih. Taj se jaz može povećati zbog čimbenika kao što su gospodarska recesija, preseljenje industrije, starenje stanovništva i problemi u vezi s javnim financijama. Zato je važno da države EU-a zajednički rade na rješavanju tih izazova.

Međutim, suradnja ne znači brisanje različitih kulturnih i jezičnih identiteta pojedinih zemalja. Naprotiv, mnogim se aktivnostima EU-a potiče gospodarski rast na temelju regionalnih posebnosti i bogate raznolikosti europskih tradicija i kultura – od regionalne gastronomije do turizma i umjetnosti. Digitalne tehnologije omogućit će da kulturna raznolikost postane još jači čimbenik jer je sad tehnički lakše distribuirati lokalne kulturne proizvode.

EUROPA U 12 LEKCIJA
ZAŠTO EUROPSKA UNIJA?

© Highwaystarz/Adobe Stock

Ujedinjeni u raznolikosti: zajedno ostvarujemo bolje rezultate.

Nakon šezdeset pet godina europskih integracija može se zaključiti da je EU u cjelini veći od zbroja njegovih dijelova. Njegov je gospodarski, socijalni, tehnološki, trgovački i politički utjecaj daleko veći nego kad bi njegove države članice morale djelovati zasebno. Zajedničko djelovanje i jednoglasni nastup imaju dodanu vrijednost.

Druge svjetske sile, kao što su Kina i Sjedinjene Države, nastoje utjecati na globalna gospodarska pravila. Stoga je važnije nego ikad da se države članice EU-a ujedine i ostvare „kritičnu masu” te tako održavaju svoj utjecaj na svjetskoj sceni. Primjeri koji pokazuju kako se to događa u praksi uključuju ulogu EU-a u svjetskim pregovorima o trgovinskim pravilima. Države EU-a sporazumjele su se o brojnim načelima i tehničkim pravilima u vezi sa svakodnevnim životom, koji mogu poslužiti kao uzorak za mnoge druge dijelove svijeta. Primjeri uključuju zdravstvene i sigurnosne norme, promicanje obnovljivih izvora energije, „načelo predostrožnosti” u području sigurnosti hrane, etičke aspekte novih tehnologija i još mnogo više. EU i dalje ostaje na čelu globalnih napora u borbi protiv globalnog zatopljenja.

Europske vrijednosti vidljive su i u cijelom svijetu u obliku razvojne suradnje i humanitarne pomoći kojom upravlja EU.

Tako je stara izreka „snaga u jednakosti” za Europljane danas važnija nego ikada.

VI. VRIJEDNOSTI

EU promiče humanitarne i napredne vrijednosti i osigurava da čovječanstvo ima koristi od velikih globalnih promjena koje su u tijeku, a ne da bude njihova žrtva. Ljudske se potrebe ne mogu jednostavno zadovoljavati silama tržišta ili jednostranim djelovanjem jedne države.

Stoga se EU zalaže za humanost i model društva koji podržava velika većina njegovih građana. Europljani njeguju svoje bogato nasljeđe vrijednosti, koje uključuje vjerovanje u ljudska prava, društvenu solidarnost, slobodu poduzetništva, poštenu podjelu bogatstva, pravo na zaštićeni okoliš, poštovanje kulturne, jezične i vjerske različitosti i usklađeni spoj tradicije i napretka.

Pravno obvezujuća Povelja o temeljnim pravima Europske unije donesena je u prosincu 2000. u Nici. U njoj su utvrđena prava koja danas priznaju sve države članice EU-a i njihovi građani. Zajedničkim pravima i vrijednostima stvara se osjećaj pripadnosti istoj obitelji među Europljanima. Ukidanje smrtne kazne u svim državama EU-a samo je jedan od primjera.

POGLAVLJE

2

Dvanaest povijesnih koraka

Ciljevi

Stabilnost

Napredak

Razvoj

Izazovi

Širenje

Povijest

Integracija

Unija

Postignuća

Bliže

Zajednica

- ▶ **1951.:** Šest država osnivačica utemeljuje Europsku zajednicu za ugljen i čelik (EZUČ)
- ▶ **1957.:** Istih šest država potpisuje Rimske ugovore kojima su osnovane Europska ekonomska zajednica (EEZ) i Europska zajednica za atomsku energiju (Euratom)
- ▶ **1973.:** Zajednica se proširuje na devet država članica i uvodi se više zajedničkih politika
- ▶ **1979.:** Prvi neposredni izbori za Europski parlament
- ▶ **1981.:** Prvo proširenje na Sredozemlje
- ▶ **1992.:** Europsko jedinstveno tržište postaje stvarnost
- ▶ **1993.:** Ugovorom iz Maastrichta utemeljena je Europska unija (EU)
- ▶ **2002.:** Euro je pušten u promet
- ▶ **2004.:** EU ima 25 država članica, a taj se broj povećava na 28 do 2013.
- ▶ **2009.:** Stupa na snagu Ugovor iz Lisabona kojim je promijenjen način rada EU-a
- ▶ **2014.:** Održavaju se europski izbori na kojima se nekoliko kandidata natječe za mjesto predsjednika Europske komisije
- ▶ **2015.:** Postupno vraćanje na umjereni gospodarski rast nakon sedam godina sveopće krize i konsolidacija europodručja

1. U Schumanovoj deklaraciji 9. svibnja 1950. predloženo je osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik, što se ostvarilo Pariškim ugovorom od 18. travnja 1951. Time je šest država osnivačica (Belgija, Savezna Republika Njemačka, Francuska, Italija, Luksemburg i Nizozemska) uspostavilo zajedničko tržište ugljena i čelika. U razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata, cilj je bio osigurati mir među pobjedničkim i pobijeđenim narodima Europe te ih povezati kao jednake suradnjom unutar zajedničkih institucija.
2. Potpisivanjem Rimskih ugovora 25. ožujka 1957. šest je država odlučilo da će osnovati Europsku agenciju za atomsku energiju i Europsku ekonomsku zajednicu. Potonja će uključivati izgradnju širega zajedničkog tržišta koje obuhvaća cijeli niz proizvoda i usluga. Carine između šest država potpuno su ukinute 1. srpnja 1968., a tijekom 1960-ih uspostavljene su zajedničke politike, posebno u području trgovine i poljoprivrede.
3. Taj je pothvat bio toliko uspješan da su se Danska, Irska i Ujedinjena Kraljevina odlučile pridružiti Zajednici. Prvo se proširenje, sa šest na devet članica, dogodilo 1973. Istodobno su uvedene nove socijalne i okolišne politike te je 1975. osnovan Europski fond za regionalni razvoj.

Francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman prvi je 9. svibnja 1950. javno predstavio ideje koje su dovele do osnivanja Europske unije. Zbog toga se 9. svibnja slavi kao rođendan EU-a.

4. U lipnju 1979. dogodio se odlučan korak naprijed jer su održani prvi izbori za Europski parlament na temelju neposrednoga općeg prava glasa. Ti se izbori održavaju svakih pet godina.
5. Grčka se pridružila Zajednici 1981., a nakon nje Španjolska i Portugal 1986. To se dogodilo nakon pada diktatura u tim državama. Zbog tog proširenja Zajednice na južnu Europu provedba regionalnih programa pomoći postala je još nužnija.
6. Svjetska gospodarska recesija početkom 1980-ih donijela je val „europesimizma“. Međutim, nada se ponovno probudila 1985. kada je Europska komisija, pod predsjedanjem Jacquesa Delorsa, objavila Bijelu knjigu u kojoj su zacrtani rokovi za dovršenje jedinstvenog europskog tržišta do 1. siječnja 1993. Taj je ambiciozan cilj uključen u Jedinstveni europski akt, koji je potpisan u veljači 1986. i stupio je na snagu 1. srpnja 1987.
7. Politička slika Europe uvelike se izmijenila padom Berlinskog zida 1989. To je dovelo do ponovnog ujedinjenja Njemačke u listopadu 1990. te do uspostave demokracije u državama srednje i istočne Europe koje su se otrgnule sovjetskoj kontroli. Sovjetski Savez prestao je postojati u prosincu 1991.

U međuvremenu su države članice pregovarale u novom ugovoru, koji su donijeli šefovi država ili vlada u Maastrichtu u prosincu 1991. Ugovorom iz Maastrichta, kojim je u postojeći sustav Zajednice dodana međuvladina suradnja (u područjima kao što su vanjska politika, pravosuđe i unutarnji poslovi), stvorena je Europska unija (EU). Ugovor je stupio na snagu 1. studenoga 1993.

8. Još su se tri zemlje – Austrija, Finska i Švedska – pridružile EU-u 1995. te se broj članica povećao na 15. Tada se Europa već počela suočavati s rastućim izazovima globalizacije. Nove tehnologije i sve raširenija uporaba interneta uzrokovali su modernizaciju gospodarstva, ali i stvaranje društvenih i kulturnih napetosti.

EU je u međuvremenu radio na svojem dotada najambicioznijem projektu – stvaranju jedinstvene valute u cilju olakšavanja života za poduzeća, potrošače i putnike. Euro je 1. siječnja 2002. zamijenio stare valute 12 država EU-a koje su sada zajedno činile „europodručje“. Od tog vremena euro je važna svjetska valuta.

9. Sredinom 1990-ih počele su pripreme za najveće proširenje EU-a u povijesti. Zahtjeve za članstvo poslalo je šest bivših država sovjetskog bloka (Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Slovačka), tri baltičke zemlje koje su bile dio Sovjetskog Saveza (Estonija, Latvija i Litva) i jedna od republika bivše Jugoslavije (Slovenija) te dvije mediteranske države (Cipar i Malta).

EU je prihvatio tu priliku da pomogne u stabilizaciji europskoga kontinenta i proširi koristi od europskih integracija na te mlade demokracije. Pregovori su počeli u prosincu 1997. i deset država kandidatkinja pridružilo se EU-u 1. svibnja 2004. Bugarska i Rumunjska pridružile su se 2007. Hrvatska se pridružila 2013., čime se broj članica EU-a povećao na 28.

- 10.** Kako bi se mogao suočiti sa složenim izazovima 21. stoljeća, proširenom EU-u bila je potrebna jednostavnija i učinkovitija metoda odlučivanja. Nova pravila predložena su u nacrtu Ustava EU-a, koji je potpisan u listopadu 2004. i koji je trebao zamijeniti sve postojeće ugovore. Međutim, taj tekst nije prihvaćen na dva nacionalna referenduma 2005. u Francuskoj i Nizozemskoj. Ustav je stoga zamijenjen Ugovorom iz Lisabona, koji je potpisan 13. prosinca 2007. i stupio je na snagu 1. prosinca 2009. Njime su izmijenjeni, ali nisu zamijenjeni prethodni ugovori i uvedena je većina promjena koje su bile sadržane u Ustavu. Na primjer, Europsko vijeće dobilo je stalnog predsjednika i stvoreno je mjesto visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.

© Robert Maass/Corbis

Nakon pada Berlinskog zida 1989. došlo je do postupnog rušenja starih podjela na europskom kontinentu.

- 11.** Europski izbori u svibnju 2014. bili su prekretnica u institucionalnim praksama EU-a tako što su političke stranke predložile kandidate za mjesto predsjednika Europske komisije. Zatim je Europsko vijeće predložilo kandidata iz stranke koja je dobila najviše mjesta u parlamentu, kako je predviđeno Ugovorom iz Lisabona. To je bio Jean-Claude Juncker, Luksemburžanin, iz Europske pučke stranke. Njega je odobrila velika proeuropska koalicija u Europskom parlamentu, koja je uključivala socijalističke i liberalne skupine.

Na izborima 2014. povećanje su ostvarile i euroskeptične stranke, koje su dobile oko 100 od 751 mjesta u parlamentu. One često glasuju u otvorenoj suprotnosti s većinskom političkom linijom koja prevladava u institucijama EU-a te su obično nepovjerljive prema europskim integracijama i vrlo glasne kada je riječ o imigraciji.

- 12.** Svjetska financijska i gospodarska kriza nastala je 2008. Zbog toga su uspostavljeni novi mehanizmi EU-a za osiguravanje stabilnosti banaka, smanjenje javnog duga i koordinaciju gospodarskih politika država članica, posebno onih koje upotrebljavaju euro. Idućih godina, naponi u cilju strukturnih reformi i poboljšanja javnih financija počinju davati rezultate u obliku novog gospodarskog rasta.

Jačaju gospodarske politike u europodručju pod vodstvom Komisije i Vijeća, koji sada imaju nove pravne instrumente za provedbu sporazuma koje su postigle države članice u cilju osiguravanja zdravih javnih financija. Europska središnja banka povećava likvidnost i održava vrlo niske kamatne stope. EU promiče i nova ulaganja putem Strateškoga investicijskog fonda, osobito u javno-privatnim partnerstvima.

POGLAVLJE

3

Proširenje EU-a i dobro- susjedska politika

Suradnja

Obitelj Šest

Rast

Članstvo

Potporna

Integracija

Ujedinjenje

Susjedi

Pristupanje

Demokracija

Obveze

- ▶ Europska unija otvorena je svakoj europskoj zemlji koja ispunjava demokratske, političke i gospodarske kriterije za članstvo.
- ▶ Nakon nekoliko proširenja, broj država članica EU-a povećao se sa šest na 28. U 2017., šest balkanskih zemalja i Turska pregovaraju o članstvu ili su u različitim fazama pripreme za moguće članstvo.
- ▶ Svaki ugovor o primanju nove članice moraju jednoglasno odobriti sve postojeće države članice. Osim toga, prije svakog novog proširenja EU mora procijeniti svoj kapacitet za prihvaćanje novih članica i sposobnost svojih institucija za daljnje uspješno funkcioniranje.
- ▶ Neće biti pristupanja novih država članica EU-u tijekom zakonodavnog razdoblja 2014.–2019. jer je gospodarski rast i dalje u središtu pozornosti EU-a.
- ▶ Politika susjedstva EU-a suočava se s izazovima kakvi još nisu viđeni od hladnog rata: ruska politika koja je kulminirala nezakonitim pripojenjem Krima 2014. izazvala je diplomatske i vojne napetosti. Na Bliskom istoku terorističke akcije ekstremista u Siriji i Iraku izravan su napad na temeljne europske vrijednosti i interese. Golemi egzodus od preko milijun izbjeglica iz tog područja predstavlja ogromne dugoročne političke i humanitarne izazove za Europu.

I. UVJETI ČLANSTVA

(a) Pravni zahtjevi

Europske su integracije uvijek bile politički i ekonomski proces, otvoren za sve europske zemlje koje su spremne obvezati se Ugovorima i prihvatiti cjelokupni pravni sustav EU-a. Prema Ugovoru iz Lisabona (članak 49.), svaka europska država može podnijeti zahtjev za članstvo u EU-u pod uvjetom da uvažava načela slobode, demokracije, poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda te vladavine prava.

(b) „Kopenhaški kriteriji“

Nakon zahtjeva bivših komunističkih zemalja za pristupanje Uniji, Europsko vijeće odredilo je 1993. tri kriterija koje svaka zemlja mora ispuniti da postane članica. Do trenutka pristupanja, nove članice moraju imati:

- stabilne institucije koje jamče demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava te poštovanje i zaštitu manjina;
- funkcionalno tržišno gospodarstvo i sposobnost suočavanja s pritiskom tržišnog natjecanja i tržišnim snagama unutar Unije;
- sposobnost preuzimanja obveza članstva, uključujući potporu ciljevima Unije. Moraju imati javnu upravu koja je sposobna primjenjivati i provoditi zakone EU-a u praksi.

(c) Postupak ulaska u članstvo EU-a

Pregovori o članstvu („pregovori o pristupanju“) vode se između zemlje kandidatkinje i Europske komisije, koja predstavlja EU. Nakon zaključivanja pregovora, odluku kojom se toj zemlji dopušta pristupanje EU-u moraju donijeti jednoglasno postojeće države članice u Vijeću. Tu odluku mora odobriti i Europski parlament apsolutnom većinom glasova. Ugovor o pristupanju moraju zatim ratificirati države članice i zemlja kandidatkinja, svaka u skladu sa svojim zakonskim postupkom.

Tijekom pregovaračkog razdoblja zemlje kandidatkinje obično dobivaju „pretpristupnu“ financijsku potporu od EU-a kako bi im se pomoglo da ekonomski dostignu potrebnu razinu. One obično sklapaju i „sporazume o stabilizaciji i pridruživanju“ s EU-om. Na temelju tih sporazuma EU izravno nadzire gospodarske i upravne reforme koje zemlje kandidatkinje moraju provesti kako bi ispunile uvjete za članstvo u EU-u.

II. UJEDINJAVANJE KONTINENTA

(a) Unija 28 država članica

Kada se u prosincu 2002. sastalo u Kopenhagenu, Europsko vijeće poduzelo je jedan od najznačajnijih koraka u povijesti europskih integracija. Pozivanjem još 12 država da joj se pridruže, Europska unija nije samo povećavala svoju zemljopisnu površinu i broj stanovnika, već je ujedinila kontinent koji je bio podijeljen na dva dijela od 1945. Neke europske države koje desetljećima nisu imale demokratsku slobodu konačno su se mogle ponovno pridružiti obitelji europskih demokratskih naroda. Tako su Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Slovačka i Slovenija postale članice EU-a 2004. zajedno s mediteranskim otocima Ciprom i Maltom. Bugarska i Rumunjska pridružile su se 2007. Hrvatska se uključila u taj proces podnošenjem zahtjeva za članstvo 2003. i pristupanjem 2013.

© Craig — Campbell/Moodboard/Corbis

*„Biser Jadrana” – Dubrovnik u Hrvatskoj,
najnovijoj državi članici EU-a.*

(b) Pregovori koji su u tijeku

Turska, članica NATO-a koja ima dugogodišnji sporazum o pridruživanju s EU-om, podnijela je zahtjev za članstvo u Europskoj uniji 1987. S obzirom na zemljopisni položaj i političku povijest Turske, Europska unija dugo je oklijevala prihvatiti njezin zahtjev. Međutim, u listopadu 2005. konačno su počeli pregovori o pristupanju. Neke su države EU-a izrazile sumnje u to hoće li Turska, ili bi li trebala, postati članica Europske unije. Predložile su alternativno rješenje – „povlašteno partnerstvo”. Pregovori su ponovno pokrenuti 2015., kada se Turska sporazumjela sa EU-om da će pomoći u smanjenju i kontroli broja tražitelja azila koji preko te države prelaze u EU. EU namjerava ostati referentna točka za Tursku u pogledu političkih reformi i temeljnih prava. EU inzistira na činjenici da poštovanje tih vrijednosti ostaje obvezujući uvjet za pristupanje.

Države zapadnog Balkana, od kojih je većina nekad bila dio Jugoslavije, također se okreću EU-u kako bi ubrzale svoju gospodarsku obnovu, poboljšale uzajamne odnose (koji su već dugo narušeni zbog etničkih i vjerskih ratova) i učvrstile svoje demokratske institucije. EU je Albaniji, bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji, Crnoj Gori i Srbiji odobrio status „zemlje kandidatkinje”. Bosna i Hercegovina podnijela je zahtjev za pristupanje 2016. Kosovo (ovaj naziv ne dovodi u pitanje stajališta o statusu i u skladu je s Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244/1999 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju neovisnosti Kosova) je 2008. proglasilo neovisnost te bi također moglo postati zemlja kandidatkinja po okončanju tekućih pregovora o njegovoj budućnosti.

Službeni pregovori o pristupanju EU-u započeli su s Crnom Gorom i Srbijom.

Island, koji je 2008. snažno pogođen financijskom krizom, podnio je zahtjev za članstvo u EU-u 2009. Pregovori o pristupanju prekinuti su 2013. na zahtjev Islanda. Nakon rasta gospodarstva u državi, smanjio se entuzijizam javnog mnijenja u Islandu u pogledu članstva u EU-u.

U svojem inauguracijskom govoru u Europskom parlamentu 2014., Jean-Claude Juncker najavio je da neće biti novih pristupanja za vrijeme njegova predsjedničkog mandata koji završava 2019.

III. KOLIKO VELIKA MOŽE POSTATI EUROPSKA UNIJA?

(a) Zemljopisne granice

Iz javne rasprave o budućnosti EU-a može se zaključiti da su mnogi Europljani zabrinuti za krajnje granice Europske unije. Nameću se i pitanja o tome što predstavlja europski identitet. Na ta pitanja nema jednostavnih odgovora, pogotovo zato što svaka država vidi drugačije svoje geopolitičke

i gospodarske interese. Baltičke zemlje i Poljska zauzimaju se za ulazak Ukrajine u EU, ali sukob između Ukrajine i Rusije, koji je kulminirao ruskim pripojenjem Krima, stvorio je geopolitičke napetosti zbog kojih je ta opcija nerealna. Osim toga, strateški položaj Moldove ističe napetosti između zapadnih zemalja i Rusije, koja snažno promiče svoje regionalne ambicije.

Lihtenštajn, Norveška i Švicarska, iako su ispunile uvjete za članstvo, nisu članice EU-a na temelju javnog mnijenja u tim državama.

U različitim državama EU-a javno mnijenje manje je ili više podijeljeno oko pitanja krajnjih granica Europske unije. Kada bi se primjenjivali samo zemljopisni kriteriji, a ne bi se uzimale u obzir demokratske vrijednosti, EU bi mogao – kao Vijeće Europe (koje nije tijelo EU-a) – na kraju imati 47 država članica.

Najsmisleniji je pristup da svaka europska država ima pravo podnijeti zahtjev za članstvo u EU-u pod uvjetom da može preuzeti cjelokupno zakonodavstvo EU-a i da je spremna prihvatiti euro. Proces europskih integracija u tijeku je od 1950. i svaki pokušaj utvrđivanja trajnih granica EU-a bio bi protivan tom procesu.

(b) Dobrosusjedska politika

Proširenjem 2004. i 2007. godine granice EU-a pomaknule su se na istok i na jug te se javilo pitanje odnosa EU-a s novim susjedima. U regijama izvan njegovih granica postoji problem stabilnosti i sigurnosti i EU je želio izbjeći nastanak novih podjela između sebe i tih susjednih regija. Nove prijetnje za sigurnost, kao što su nezakonite imigracije, prekid opskrbe energijom, onečišćenje okoliša, organizirani prekogranični kriminal i terorizam, bili su problemi koje je EU sada morao intenzivnije rješavati. Zbog toga je EU razvio novu europsku politiku susjedstva kojom su uređeni odnosi sa susjedima na istoku i jugoistoku (Armenija, Azerbajdžan, Bjelarus, Gruzija, Moldova i Ukrajina), i na jugu (Alžir, Egipat, Izrael, Jordan, Libanon, Libija, Maroko, okupirani palestinski teritorij, Sirija i Tunis).

Od 2004. gotovo sve te zemlje potpisale su bilateralne sporazume o „partnerstvu i suradnji” ili sporazume o pridruživanju s EU-om kojima su se obvezale poštovati zajedničke vrijednosti (kao što su demokracija, ljudska prava i vladavina prava) i napredovati prema tržišnom gospodarstvu, održivom razvoju i smanjenju siromaštva. EU, sa svoje strane, nudi financijsku, tehničku i makroekonomsku pomoć, lakši pristup vizama i niz mjera kojima pridonosi razvoju tih država.

Međutim, nedavni geopolitički događaji iz osnove su promijenili tu situaciju.

Na istoku, nakon pada autoritarne vlade u Ukrajini, u svibnju 2014. izabran je novi predsjednik – Petro Porošenko – koji je bio bliži zapadnim vrijednostima. Rezultat toga bilo je potpisivanje sporazuma o pridruživanju između Ukrajine i EU-a u rujnu 2014. Teška gospodarska situacija i vojni sukobi između ukrajinskih snaga i separatističkih skupina koje podupire Rusija doveli su zemlju

u vrlo tešku situaciju, koja ipak ne sprečava jačanje veza s EU-om. Između 2014. i 2015. EU je dodijelio Ukrajini više od sedam milijardi EUR financijske pomoći povezane s političkim i demokratskim reformama.

„Arapsko proljeće” 2011. godine dovelo je do značajnih promjena političke situacije na južnoj obali Mediterana i na Bliskom istoku. To je uključivalo promjene režima u Tunisu i Egiptu, građanski rat u Siriji, neredu u Libiji nakon rušenja Gaddafijeva režima i stvaranje takozvane „Islamske države” koja je terorističkim akcijama zauzela velika područja Sirije i Iraka.

Neke države EU-a dio su vojne koalicije koja se bori protiv takozvane „Islamske države” ili „Daesha”, dok se EU bavi velikim priljevom migranata iz Sirije, roga Afrike i supsaharske Afrike, koji bježe od rata, vjerskog progona ili ekonomske bijede. U 2015. godini, oko milijun ljudi pokušalo je prijeći Mediteran s obala Libije ili Turske čamcima u kojima ih prevoze kriminalci koji se bave trgovinom ljudima. Suočen s tom humanitarnom katastrofom, EU revidira svoju zajedničku politiku azila i migracija (vidjeti Poglavlje 10.).

© jusefruties/Adobe Stock

EU osigurava financijsku pomoć za izgradnju gospodarstva u susjednim državama.

POGLAVLJE

4

Kako funkcionira EU?

Vijeće
Komisija

Izbori

Zakoni

Ugovori

Građani

Glasovanje

Predstavници

Parlament

Odluke

Sporazum

Stranke

- ▶ Europski parlament, koji zastupa građane EU-a, dijeli zakonodavne i proračunske ovlasti s Vijećem.
- ▶ Čelnici država i/ili vlada EU-a sastaju se, kao Europsko vijeće, kako bi utvrdili opće političko usmjerenje EU-a i donijeli najvažnije odluke o ključnim pitanjima.
- ▶ Vijeće, koje je sastavljeno od ministara država članica EU-a, redovito se sastaje kako bi donosilo odluke o politici i zakonodavstvu EU-a.
- ▶ Europska komisija, koja zastupa zajedničke interese EU-a, glavno je izvršno tijelo. Ona predlaže zakone i osigurava pravilno provođenje politika EU-a.

I. INSTITUCIJE KOJE DONOSE ODLUKE

Europska unija nije samo konfederacija država, ali nije ni savezna država. Njezina struktura zapravo ne pripada ni u jednu tradicionalnu pravnu kategoriju. Ona je jedinstvena i njezin se sustav odlučivanja posljednjih 60-ak godina neprestano razvijao.

Ugovori (koji čine „primarno” zakonodavstvo) temelj su za veliku količinu „sekundarnog” zakonodavstva koje ima izravni učinak na svakodnevni život građana EU-a. Sekundarno zakonodavstvo sastoji se uglavnom od uredbi, direktiva i preporuka koje donose institucije EU-a.

Ti zakoni, uz opće politike EU-a, rezultat su odluka koje donose Europski parlament (koji predstavlja građane), Vijeće (koje predstavlja nacionalne vlade) i Europska komisija (izvršno tijelo neovisno o vladama EU-a koje zastupa zajedničke europske interese). Ulogu u tome igraju i ostale institucije i tijela.

(a) Europski parlament

Europski parlament izabrano je tijelo koje predstavlja građane EU-a. On nadzire aktivnosti EU-a i, zajedno s Vijećem, donosi zakone EU-a. Zastupnici Europskog parlamenta (MEP) od 1979. biraju se neposredno svakih pet godina na temelju općeg prava glasa.

U 2017. za predsjednika Parlamenta na dvije i pol godine izabran je Talijan Antonio Tajani (Europska pučka stranka – kršćanski demokrati).

Broj zastupnika u Europskom parlamentu prema državi

Austrija	18
Belgija	21
Bugarska	17
Hrvatska	11
Čipar	6
Češka	21
Danska	13
Estonija	6
Finska	13
Francuska	74
Njemačka	96
Grčka	21
Mađarska	21
Irska	11
Italija	73
Latvija	8
Litva	11
Luksemburg	6
Malta	6
Nizozemska	26
Poljska	51
Portugal	21
Rumunjska	32
Slovačka	13
Slovenija	8
Španjolska	54
Švedska	20
Ujedinjena Kraljevina	73
Ukupno	751

Glavne rasprave u Parlamentu odvijaju se na mjesečnim okupljanjima (koja se nazivaju „plenarne sjednice“) na kojima su obično nazočni svi zastupnici. Plenarne se sjednice obično održavaju u Strasbourgu, a dodatne u Bruxellesu. Pripremni poslovi obično se također obavljaju u Bruxellesu: „Konferencija predsjednika“ – odnosno, predsjednici političkih skupina zajedno s predsjednikom Parlamenta – utvrđuje dnevni red za plenarne sjednice dok 20 parlamentarnih odbora izrađuje nacrt izmjena zakona o kojima će se raspravljati. Svakodnevne administrativne poslove Parlamenta obavlja njegovo Glavno tajništvo sa sjedištem u Luxembourggu i Bruxellesu. Svaka politička skupina ima i svoje tajništvo.

Parlament sudjeluje u zakonodavnim aktivnostima EU-a na sljedeća dva načina:

- U okviru postupka „**suodlučivanja**“, koji je **redovni zakonodavni postupak**, Parlament s Vijećem dijeli jednaku odgovornost za donošenje zakonodavstva u svim područjima politika u kojima

je potrebna „kvalificirana većina” glasova u Vijeću. Nakon stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona, ta područja obuhvaćaju oko 95 % zakonodavstva EU-a. Vijeće i Parlament mogu postići dogovor već nakon prvog čitanja. Ako se nakon dva čitanja ne mogu dogovoriti, prijedlog se stavlja pred Odbor za mirenje.

- U okviru postupka „**odobravanja**”, Parlament mora ratificirati međunarodne ugovore EU-a (o kojima je pregovarala Komisija), uključujući svaki novi ugovor o proširenju Europske unije.

Europski parlament također dijeli s Vijećem jednaku odgovornost za donošenje proračuna EU-a (koji predlaže Europska komisija). Parlament može odbaciti predloženi proračun i već je to u nekoliko navrata i učinio. Kada se to dogodi, potrebno je ponovno pokrenuti cijeli proračunski postupak. Korištenjem svojih proračunskih ovlasti Parlament znatno utječe na donošenje politika EU-a.

Isto tako, Europski parlament obavlja demokratski nadzor nad Unijom, a posebno nad Europskom komisijom.

Europski parlament bira se svakih pet godina. Osmi neposredni izbori održali su se od 22. do 25. svibnja 2014. uz sudjelovanje 42,5 % od 380 milijuna glasača. Stopa sudjelovanja bila je gotovo jednaka kao u prethodnim izborima 2009.

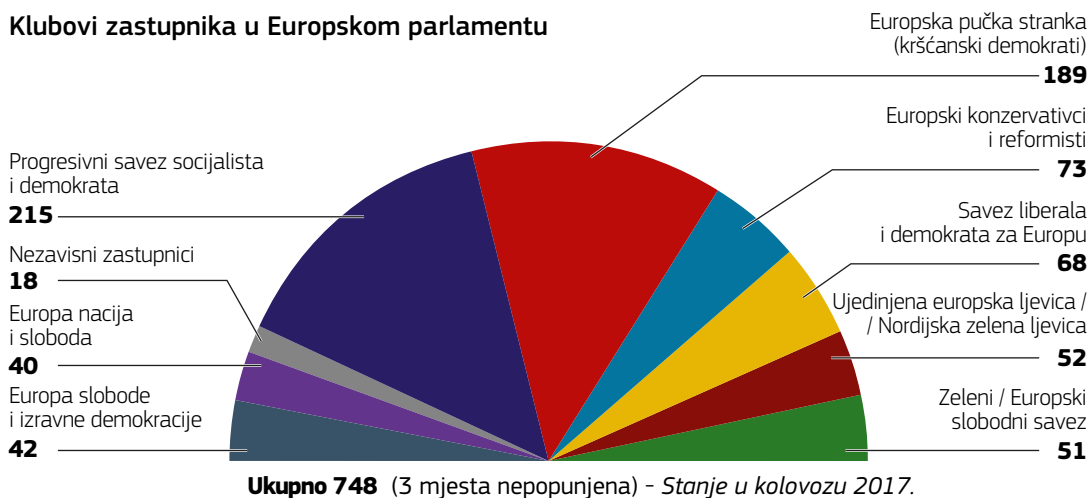
Na temelju Ugovora iz Lisabona i prvi put 2014., stranke na razini cijele Europe izabrale su po jednog najboljeg kandidata, koji je ujedno bio i kandidat za mjesto predsjednika Europske komisije. Europska pučka stranka dobila je najveći broj mjesta u parlamentu, te je Europsko vijeće odlučilo kvalificiranom većinom za taj posao imenovati kandidata iz te stranke. To je bio Jean-Claude Juncker, bivši premijer Luksemburga. Za njega je glasala velika većina u parlamentu (422 glasa „za”, 250 „protiv” i 47 suzdržanih).

Parlament je nakon toga „saslušao” 27 predloženih kandidata iz svake države članice da razmotri njihovu primjerenost za mjesta članova Komisije prije nego što odobri Komisiju u cjelini.

Parlament u svakom trenutku može razriješiti cijelu Komisiju donošenjem prijedloga za izglasavanje nepovjerenja. Za to je potrebna dvotrećinska većina glasova. Parlament također nadzire svakodnevno upravljanje politikama EU-a dostavljanjem usmenih i pisanih pitanja Komisiji i Vijeću.

Članovi Europskog parlamenta i članovi nacionalnih parlamenata država članica često usko surađuju. Ta se suradnja odvija unutar političkih stranaka i u specijaliziranim tijelima namijenjenima u te svrhe. Od 2009., Ugovorom o EU-u definira se uloga nacionalnih parlamenata u EU-u. Oni mogu izraziti svoja mišljenja o svim novim zakonima koje predloži Komisija i time osigurati da se poštuje načelo supsidijarnosti. U tom se načelu navodi da bi se EU trebao baviti nekim predmetom kada je djelovanje na europskoj razini učinkovitije nego na nacionalnoj ili regionalnoj razini.

Klubovi zastupnika u Europskom parlamentu

(b) Europsko vijeće

Europsko vijeće glavna je politička institucija EU-a. Sastoji se od čelnika država ili vlada – predsjednika i/ili premijera – svih država članica EU-a i predsjednika Europske komisije. U načelu se sastaje četiri puta godišnje u Bruxellesu. Ima stalnog predsjednika čija je zadaća koordinirati rad Europskog vijeća i osigurati njegov kontinuitet. Stalni se predsjednik bira (kvalificiranom većinom članova) na razdoblje od dvije i pol godine i mandat mu se može obnoviti jedanput. Bivši poljski premijer, Donald Tusk, na tome je položaju od 1. prosinca 2014.

Europsko vijeće utvrđuje ciljeve EU-a i smjer ostvarivanja tih ciljeva. Daje poticaj na glavne političke inicijative EU-a i donosi odluke o spornim pitanjima o kojima se Vijeće ministara ne može dogovoriti. Europsko vijeće također se bavi tekućim međunarodnim problemima putem „zajedničke vanjske i sigurnosne politike” koja predstavlja mehanizam za koordinaciju vanjskih politika država članica EU-a.

(c) Vijeće

Vijeće (koje je poznato i kao Vijeće ministara) sastoji se od ministara iz nacionalnih vlada EU-a. Svaka država članica predsjeda Vijećem u razdoblju od šest mjeseci. Na svakom sastanku Vijeća prisutan je jedan ministar iz svake države EU-a. Koji će ministri sudjelovati na sastanku, ovisi o temi koja je na dnevnom radu: vanjska politika, poljoprivreda, industrija, promet, zaštita okoliša itd.

Predsjedništva Vijeća ministara

Godina	siječanj – lipanj	srpanj – prosinac
2017.	Malta	Estonija
2018.	Bugarska	Austrija
2019.	Rumunjska	Finska
2020.	Hrvatska	Njemačka
2021.	Portugal	Slovenija

Sastancima Vijeća ministara vanjskih poslova predsjedava visoki predstavnik Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, koji je ujedno i potpredsjednik Komisije. Federica Mogherini, bivša ministrica vanjskih poslova Italije, na tom je položaju od studenoga 2014.

Glavna je zadaća Vijeća donositi zakone EU-a. U načelu svoju odgovornost dijeli s Europskim parlamentom. Vijeće i Parlament dijele odgovornost i za donošenje proračuna EU-a. Osim toga, Vijeće potpisuje međunarodne sporazume o kojima je pregovarala Komisija.

Vijeće svoje odluke donosi jednostavnom većinom glasova, „kvalificiranom većinom” glasova ili jednoglasno, ovisno o temi o kojoj se odlučuje.

Vijeće mora jednoglasno odlučiti o važnim pitanjima kao što su porezi, izmjene Ugovora, pokretanje nove zajedničke politike ili novo pristupanje EU-u.

U većini drugih slučajeva koristi se glasovanje kvalificiranom većinom. To znači da se odluka Vijeća može donijeti samo takozvanom „dvostrukom većinom”. Odluka će se donijeti ako je podrži 55 % država članica (16 od 28 država) i ako one predstavljaju najmanje 65 % stanovništva EU-a (oko 332 milijuna građana od 510 milijuna).

Kada je uveden euro, unutar Vijeća osnovano je novo tijelo – „Euroskupina” – čijim sastancima prisustvuju svi ministri gospodarstva i financija iz 19 država europodručja.

(d) Europska komisija

Europska komisija ključna je institucija EU-a. Ona je jedina koja ima pravo izrađivati prijedloge za nove zakone EU-a koje zatim šalje Vijeću i Parlamentu na raspravu i donošenje.

Njezini se članovi imenuju na mandat od pet godina međusobnim dogovorom država članica te uz suglasnost Europskog parlamenta (kako je prethodno opisano). Komisija odgovara Parlamentu te, ako joj Parlament izglasa nepovjerenje, cijela Komisija mora odstupiti s dužnosti.

Europska komisija izvršno je tijelo EU-a i njezini članovi dužni su stalno slušati što ljudi žele, na primjer, na jednom od njezinih „dijaloga s građanima“.

Komisija je sastavljena od po jednog člana Komisije („povjerenik“) iz svake države EU-a, uključujući predsjednika Komisije i visokog predstavnika Unije za vanjsku i sigurnosnu politiku, koji je jedan od potpredsjednika Komisije. Sadašnja Komisija, čiji je predsjednik Jean-Claude Juncker, preuzela je dužnost 1. studenoga 2014. On je imenovao sedam potpredsjednika koji će usklađivati rad povjerenika i osiguravati usredotočenost na prioritetna područja kao što su radna mjesta i rast, jedinstveno digitalno tržište, energija i klimatske promjene te ekonomska i monetarna unija. Kako bi zajamčio da se Komisija usmjeri na najvažnije prioritete i da poštuje načela supsidijarnosti, Predsjednik je imenovao Fransa Timmermansa za prvog potpredsjednika, koji je odgovoran za bolje zakonodavstvo i institucionalne odnose.

Komisija u izvršavanju svojih ovlasti ima značajan stupanj neovisnosti. Njezin je posao da zastupa zajedničke interese, što znači da ne smije primati upute od vlade bilo koje od država članica. Ona kao „čuvar Ugovora“ mora osigurati da se uredbe i direktive koje donose Vijeće i Parlament provode u državama članicama. U protivnom, Komisija može stranu koja počinj prekršaj poslati na Sud Europske unije kako bi je prisilila da postupi u skladu sa zakonima EU-a.

Kao izvršno tijelo EU-a, Komisija provodi odluke koje je donijelo Vijeće u područjima kao što je zajednička poljoprivredna politika. Ona ima široke ovlasti upravljanja zajedničkim politikama EU-a, kao što su istraživanje i tehnologija, pomoć prekomorskim zemljama i regionalni razvoj. Komisija također upravlja proračunom za te politike.

Povjerenicima pomažu službe Komisije, koje se uglavnom nalaze u Bruxellesu i Luxembourg. Postoje i brojne agencije koje su uspostavljene za izvršavanje posebnih zadaća za Komisiju i koje se uglavnom nalaze u drugim europskim gradovima.

(e) Sud Europske unije

Sud Europske unije, koji se nalazi u Luxembourg, sastavljen je od po jednog suca iz svake države EU-a kojima pomaže jedanaest nezavisnih odvjetnika. Imenuju ih vlade država članica zajedničkom suglasnošću na mandat od šest godina koji se može obnoviti. Zajamčena je njihova neovisnost. Sud osigurava poštovanje zakonodavstva EU-a i pravilno tumačenje i primjenu Ugovora.

(f) Europska središnja banka

Europska središnja banka u Frankfurtu odgovorna je za upravljanje eurom i monetarnom politikom EU-a (vidjeti Poglavlje 7. „Euro”). Njezin upravni odbor sastoji se od šest direktora i guvernera nacionalnih središnjih banaka 19 država u europodručju. Glavne su zadaće Središnje banke održavanje stabilnosti cijena i nadzor banaka u europodručju. Bivši guverner talijanske središnje banke Mario Draghi predsjednik je Središnje banke od 2011.

(g) Revizorski sud

Europski revizorski sud, sa sjedištem u Luxembourg, osnovan je 1975. Ima po jednog člana iz svake države EU-a, koji je imenovan na razdoblje od šest godina na temelju dogovora država članica nakon savjetovanja s Europskim parlamentom. Revizorski sud provjerava jesu li zaprimljeni svi prihodi Unije i jesu li svi troškovi nastali na zakonit i pravilan način te upravlja li se ispravno proračunom EU-a.

II. OSTALA TIJELA

(a) Europski gospodarski i socijalni odbor

Pri odlučivanju u nizu područja politika, Vijeće i Europska komisija savjetuju se s Europskim gospodarskim i socijalnim odborom. Njegovi članovi predstavljaju različite gospodarske i socijalne interese skupine koje zajednički čine „organizirano civilno društvo” i Vijeće ih imenuje na razdoblje od pet godina.

(b) Odbor regija

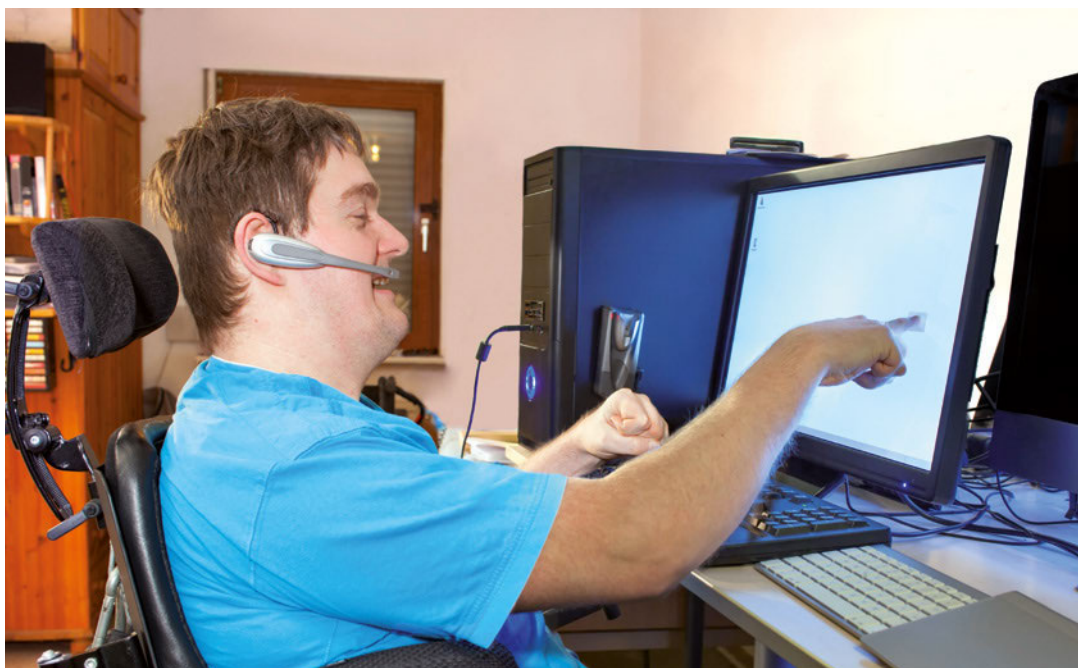
Odbor regija sastoji se od predstavnika regionalne i lokalne vlasti. Njih predlažu države članice, a imenuje ih Vijeće na mandat od pet godina. Vijeće i Komisija moraju se savjetovati s Odborom o pitanjima koja su važna za regije, a Odbor regija može izdavati mišljenja na vlastitu inicijativu.

(c) Europska investicijska banka

Europska investicijska banka, sa sjedištem u Luxembourg, daje zajmove i jamstva kao pomoć manje razvijenim regijama EU-a i kako bi pridonijela konkurentnosti poduzeća.

(d) Europski ombudsman

Ombudsmana bira Europski parlament na petogodišnji mandat koji se može obnoviti. Njegova je zadaća istraživati pritužbe u vezi s lošim upravljanjem u institucijama EU-a. Pritužbe mogu podnijeti građani, poduzeća i rezidenti u EU-u. Bivša javna pravobraniteljica u Irskoj Emily O'Reilly na dužnosti je Europskog ombudsmana od 2013.

Sud Europske unije osigurava potpuno poštovanje europskog zakonodavstva. Potvrdio je, na primjer, zabranu diskriminacije radnika s invaliditetom.

Migracije

Trgovina

Rast

Unutarnje tržište

Gospodarstvo

**Radna
mjesta**

Pravosuđe

Prava Digitalni

Energija

Ulaganje

Klima

POGLAVLJE

S

Što radi EU?

- ▶ Europska unija djeluje u mnogim područjima politika u kojima su europski čelnici zajedničko djelovanje ocijenili korisnim, uključujući jedinstveno tržište, euro, promicanje gospodarskog rasta, sigurnost, pravosuđe i vanjske poslove (vidjeti kasnija poglavlja).
- ▶ Druga područja politika uključuju:
 - inovacijske politike, kojima se promiče primjena novih rješenja u područjima kao što su klima i zaštita okoliša, istraživanje i energija;
 - politike solidarnosti (poznate i pod nazivom kohezijske politike) u regionalnim, poljoprivrednim i društvenim pitanjima.
- ▶ EU financira te politike godišnjim proračunom koji mu omogućuje nadopunjavanje i dodavanje vrijednosti djelovanjima koja se poduzimaju na nacionalnoj razini. Proračun EU-a mali je u usporedbi s ukupnim bogatstvom njegovih država članica: predstavlja najviše 1,04 % zbroja bruto nacionalnog dohotka država članica.

I. INOVACIJSKE POLITIKE

Europska unija svojim aktivnostima utječe na svakodnevni život svojih građana baveći se brojnim stvarnim izazovima s kojima se društvo suočava: zaštita okoliša, zdravstvo, tehnološke inovacije, energija itd.

(a) Okoliš i održivi razvoj

Od 1960-ih znanstvenici upozoravaju na povećanje Zemljine temperature. Reakcija političkih čelnika u početku je bila spora, ali Ujedinjeni narodi osnovali su 1988. „Međdržavnu komisiju za klimatske promjene“. To stručno tijelo uspjelo je privući svjetsku pozornost na potencijalno razorne posljedice globalnog zatopljenja uzrokovano emisijama štetnih plinova – osobito izgaranjem fosilnih goriva koja sadržavaju ugljikovodike.

© Westend61/Gettyimages

EU je na čelu borbe za suzbijanje klimatskih promjena i poticanje održivog razvoja.

Europska unija značajno je pridonijela borbi protiv klimatskih promjena 2008. Europsko vijeće dogovorilo se da će do 2020. Europska unija smanjiti emisije za barem 20 % (u usporedbi s razinama iz 1990.), povećati udio obnovljive energije na tržištu na 20 % i smanjiti ukupnu potrošnju energije za 20 %. Godine 2014., europski čelnici prihvatili su ambiciozniji cilj, odnosno smanjenje za barem 40 % do 2030. u odnosu na 1990. godinu. Države EU-a odlučno su djelovale zajedno kako bi zajamčile da se na konferenciji Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama u Parizu u prosincu 2015. postigne obvezujući sporazum 195 država o gornjoj granici razine globalnog zatopljenja od 2 °C. Najsiriromašnjim zemljama u svijetu potrebna je financijska pomoć za smanjenje njihovih emisija i prilagodbu klimatskim promjenama. U tu će svrhu od 2014. do 2020. EU uplaćivati najmanje 14 milijardi EUR iz Europskoga razvojnog fonda. Politički proces kojim je EU ratificirao Pariški sporazum završen je 4. listopada 2016., kada je Europski parlament odobrio ratifikaciju i time omogućio da taj sporazum stupi na snagu.

Države EU-a dogovorile su se o obvezujućem zakonodavstvu kojim će se ostvariti smanjenje štetnih emisija unutar EU-a. Većina aktivnosti usmjerena je na ulaganje u nove tehnologije čijom se primjenom stvaraju radna mjesta i omogućuje gospodarski rast. Cilj je „sustava trgovanja emisijama” na razini EU-a osigurati učinkovito smanjenje emisija štetnih plinova na tražene razine.

EU se bavi i brojnim drugim pitanjima zaštite okoliša, uključujući buku, otpad, zaštitu prirodnih staništa, ispušne plinove, kemikalije, industrijske nesreće i čistoću vode za kupanje. Također radi na sprječavanju prirodnih katastrofa i katastrofa izazvanih ljudskim djelovanjem, kao što su izlivanje nafte ili šumski požari.

EU stalno unaprjeđuje svoje zakonodavstvo kako bi osigurao bolju zaštitu javnog zdravlja. Na primjer, prerađeno je zakonodavstvo EU-a o kemikalijama i njime su prethodna pojedinačna pravila zamijenjena jedinstvenim sustavom pod nazivom REACH – što znači registracija, evaluacija i odobrenje kemikalija. Sustav se koristi središnjom bazom podataka kojom upravlja Europska agencija za kemikalije u Helsinkiju. Cilj je spriječiti onečišćenje zraka, vode, tla i zgrada, očuvati bioraznolikost i poboljšati zdravlje i sigurnost građana EU-a, a da se istovremeno očuva konkurentnost europske industrije.

(b) Tehnološke inovacije

Osnivači Europske unije pravilno su uvidjeli da će buduće blagostanje Europe ovisiti o njezinoj sposobnosti da ostane svjetski tehnološki vođa. Uočili su ogromne prednosti zajedničkoga europskog istraživanja. Tako su 1958., uz Europsku ekonomsku zajednicu, osnovali Euratom – Europsku zajednicu za atomsku energiju. Njezin je cilj bio da državama EU-a omogući zajedničko iskorištavanje nuklearne energije u mirnodopske svrhe uz pomoć Zajedničkog istraživačkog centra, koji se sastoji od sedam istraživačkih instituta.

ŠTO RADI EU?

Međutim, kako bi se držalo korak sa sve većim globalnim tržišnim natjecanjem, bilo je potrebno diversificirati europsko istraživanje – i srušiti prepreke između nacionalnih istraživačkih programa te okupiti velik broj znanstvenika i pomoći im da nađu industrijske primjene za svoja otkrića.

Danas bi se zajedničkim istraživanjem na razini EU-a trebali nadopunjavati nacionalni istraživački programi. Istraživanje je usmjereno na projekte u okviru kojih se okupljaju mnogobrojni laboratoriji u nekoliko država EU-a. Njime se također podupiru temeljna istraživanja u područjima kao što su kontrolirana termonuklearna fuzija – potencijalno nepresušan izvor energije za 21. stojeće. Osim toga, potiče se istraživanje i tehnološki razvoj u ključnim industrijama kao što su elektronika i računala, koje se suočavaju s jakom konkurencijom izvan Europe.

Cilj je EU-a potrošiti 3 % svojeg BDP-a na istraživanje. Istraživanja EU-a financiraju se iz niza „okvirnih programa”. „Obzor 2020.” osmi je okvirni program za istraživanje i tehnološki razvoj i obuhvaća razdoblje od 2014. do 2020. Najveći dio proračuna koji premašuje 80 milijardi EUR troši se na istraživanje u područjima kao što su zdravstvo, hrana i poljoprivreda, informacijske i komunikacijske tehnologije, nanoznanosti, energija, okoliš, promet, sigurnost te svemirske i socioekonomske znanosti. Ostalim se programima promiče međunarodna suradnja u vodećim istraživačkim projektima i pruža potpora istraživačima i razvoju njihove karijere.

(c) Energetika

Trenutačno se više od polovice svih izvora energije u EU-u uvozi, zbog čega je EU najveći svjetski uvoznik energije. Europljani su osjetljivi na prekid opskrbe ili nagla povećanja cijena uzrokovana međunarodnim krizama. U tom smislu EU radi na smanjenju potrošnje fosilnih goriva i preokretanju procesa globalnog zatopljenja.

Poduzimaju se razne mjere, kao što je na primjer štednja energije njezinim racionalnijim korištenjem, razvoj alternativnih izvora energije (posebno obnovljivih izvora energije) i povećanje međunarodne suradnje. Jedno je od ključnih područja bolja izolacija zgrada, jer se tu troši 40 % energije i stvara 36 % štetnih emisija, kao što su staklenički plinovi. Istraživanje i razvoj u području energije u Europi usmjereni su na solarnu energiju, vjetroenergiju, biomasu i nuklearnu energiju.

U energetskej je politici važan prioritet osigurati bolju povezanost energetskih i prometnih mreža u cijeloj Europi. Time će se omogućiti učinkovitije korištenje energije, i zbog tehničkih razloga i zbog zajedničkih tržišta. Većina projekata koji koriste potporu iz Plana ulaganja za Europu, koji je 2014. pokrenuo predsjednik Juncker, promiče učinkovitu, čistu i obnovljivu energiju. Oni uključuju povezivanje energetskih mreža Španjolske i Portugala s energetskom mrežom Francuske te povezivanje mreža oko Baltičkog mora.

Europa djeluje i na međunarodnoj sceni, osobito u suradnji s Rusijom i Bliskim istokom, kako bi osigurala neprekinutu opskrbu energijom.

© sergiobol/fotolia

Energetske mreže moraju biti bolje povezane u cijeloj Europi radi opskrbe sigurnijom i učinkovitijom energijom.

II. POLITIKE SOLIDARNOSTI

Kako bi se osiguralo ispravno funkcioniranje jedinstvenog tržišta (vidjeti Poglavlje 6.), potrebno je ispraviti nejednakosti na tom tržištu. To je svrha „politika solidarnosti” EU-a usmjerenih na razvoj nedovoljno razvijenih regija i gospodarskih sektora koji su u problemima. EU također pomaže u restrukturiranju industrija koje su pogođene sve većim tržišnim natjecanjem na međunarodnoj razini.

(a) Regionalna pomoć i kohezijska politika

U skladu s proračunom EU-a za razdoblje 2014.–2020., iz kohezijske će se politike EU-a uložiti 325 milijardi EUR ili 34 % proračuna EU-a u države članice, njihove regije i gradove, u cilju promicanja ciljeva poticanja rasta i stvaranja radnih mjesta na razini EU-a te u cilju suzbijanja klimatskih promjena, energetske ovisnosti i socijalne isključenosti.

ŠTO RADI EU?

Ti se ciljevi financiraju iz posebnih fondova EU-a kojima se nadopunjuju ili potiču ulaganja iz privatnog sektora i nacionalnih i regionalnih vlada:

- **Europski fond za regionalni razvoj** koristi se za financiranje projekata regionalnog razvoja i za poticanje gospodarstva u regijama koje zaostaju u razvoju. To uključuje ponovni razvoj industrijskih regija u propadanju.
- **Europski socijalni fond** koristi se za financiranje strukovnog usavršavanja i kao pomoć ljudima da pronađu posao. Nova inicijativa s proračunom od 6 milijardi EUR namijenjena je kao pomoć mladim ljudima za ulazak na tržište rada u regijama u kojima nezaposlenost mladih prelazi granicu od 25 %. Financiranje je posebno usmjereno prema tome da se nezaposlenima osigura odgovarajuća izobrazba.
- Iz **Kohezijskog fonda** financira se prometna infrastruktura i projekti zaštite okoliša u državama EU-a čiji je BDP po glavi stanovnika niži od 90 % prosjeka EU-a.

(b) Zajednička poljoprivredna politika i zajednička ribarstvena politika

Ciljevi zajedničke poljoprivredne politike EU-a, utvrđeni u izvornom Rimskom ugovoru iz 1957. bili su osigurati pristojan životni standard poljoprivrednicima, stabilizirati tržišta, osigurati da roba dolazi do kupaca po razumnim cijenama i modernizirati poljoprivrednu infrastrukturu. Ti su ciljevi u velikoj mjeri ostvareni. Osim toga, potrošači danas imaju sigurnu opskrbu, a cijene poljoprivrednih proizvoda održavaju se na stabilnoj razini, zaštićene od promjena na svjetskom tržištu. Zajednička poljoprivredna politika financira se iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj.

© European Union

Anna iz Lublina u Poljskoj vodi vlastiti vrtić, a potporu je dobila iz projekta za poduzetnice koji se financira iz Europskoga socijalnog fonda.

Međutim, poljoprivredna politika EU-a postala je žrtva vlastitog uspjeha. Proizvodnja je prerasla potrošnju i snažno je opteretila proračun EU-a. Kako bi se riješio taj problem, bilo je potrebno ponovno definirati poljoprivrednu politiku. Te su reforme ostvarile rezultate: proizvodnja je ograničena.

Nova je uloga poljoprivredne zajednice osigurati određenu količinu gospodarskih aktivnosti u svakom ruralnom području i zaštititi raznolikost i održivost europskog krajolika. Ta raznolikost i priznanje „ruralnog načina života” – život ljudi u skladu sa zemljištem – važan su dio europskog identiteta. Nadalje, europska poljoprivreda ima važnu ulogu u borbi protiv klimatskih promjena, zaštiti životinjskog svijeta i prehranjivanju svjetskog stanovništva.

Osim toga, uspostavljeni su sustavi za promicanje i zaštitu naziva lokalnih i regionalnih kvalitetnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u EU-u.

Europska unija ima i zajedničku ribarstvenu politiku. Pravila o tome kako upravljati ribarskim flotama i očuvati riblje stokove utvrđuju se na europskoj razini.

(c) Socijalna dimenzija

Cilj je socijalne politike EU-a ispraviti najočitije nejednakosti u europskom društvu. Europski socijalni fond osnovan je 1961. s ciljem poticanja stvaranja radnih mjesta i kao pomoć radnicima pri promjeni vrste posla i/ili zemljopisnog područja.

Financijska pomoć nije jedini način na koji EU želi unaprijediti društvene uvjete u Europi. Samom pomoći nikada se ne bi mogli riješiti svi problemi uzrokovani gospodarskom krizom ili nedovoljnim regionalnim razvojem. Dinamičnim učincima rasta mora se, prije svega, poticati društveni napredak. To ide ruku pod ruku sa zakonodavstvom kojim se jamči stabilan skup minimalnih prava. Neka od tih prava sadržana su u Ugovorima, npr. pravo žena i muškaraca na jednaku plaću za jednaki rad. Druga su utvrđena u direktivama o zaštiti radnika (zdravlje i sigurnost na radu) i o osnovnim standardima sigurnosti.

U Povelji EU-a o temeljnim socijalnim pravima radnika, koja je 1997. postala sastavni dio Ugovora o EU-u, utvrđena su prava koja trebaju imati svi radnici u EU-u: sloboda kretanja; poštena plaća; bolji uvjeti rada; socijalna zaštita; pravo na okupljanje u udruženja i poduzimanje kolektivnog pregovaranja; pravo na stručno usavršavanje; ravnopravnost muškaraca i žena; informiranje, savjetovanje i sudjelovanje radnika; zdravstvena zaštita i sigurnost na radnom mjestu; zaštita djece, starijih osoba i osoba s invaliditetom.

Vode se rasprave o tome kako se europska socijalna zaštita može organizirati na budućem tržištu rada na koje sve više utječu nove tehnologije i globalizacija.

III. PRORAČUN EU-a

Europska unija ima godišnji proračun za financiranje svojih politika koji je 2017. iznosio više od 157 milijardi EUR. To je otprilike 1 % ukupnog bruto nacionalnog dohotka svih država članica zajedno.

Taj se proračun financira iz takozvanih „vlastitih sredstava EU-a”. Ta se sredstva uglavnom pribavljaju iz:

- carina na proizvode uvezene u EU, uključujući namete na poljoprivredne proizvode;
- postotka poreza na dodanu vrijednost (PDV) koji se naplaćuje na robe i usluge u EU-u;
- doprinosa država članica na temelju bogatstva svake od tih država.

Raščlamba potrošnje može se prikazati u proračunu za 2017.:

- pametan i uključiv rast: 75 milijardi EUR, uključujući potporu za regije i ulaganja, programe istraživanja i transeuropske prometne i energetske mreže;
- prirodna bogatstva: 58 milijardi EUR, uglavnom za poljoprivredu, ruralni razvoj i okoliš;
- sigurnost i građanstvo: 4 milijarde EUR, na primjer za zaštitu granica i program „Erasmus+”;
- „Europa u svijetu”: 10 milijardi EUR, za vanjsku politiku i razvojnu pomoć;
- administrativni troškovi: 9 milijardi EUR.

Svaki godišnji proračun dio je sedmogodišnjeg proračunskog ciklusa koji je poznat kao „višegodišnji financijski okvir”. Njega sastavlja Europska komisija i moraju ga jednoglasno odobriti države članice te se o njemu mora pregovarati i postići dogovor s Europskim parlamentom. Višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2014.–2020. donesen je 2013. Opća granica za potrošnju smanjena je realno za oko 3 % u odnosu na prethodno razdoblje 2007.–2013.

Tim se planom potrošnje nastoji povećati rast i radna mjesta u Europi poticanjem održive poljoprivrede te učiniti Europu ekološki osvještenijom. Povećana su sredstva za istraživanje i inovacije, obrazovanje i osposobljavanje i vanjske odnose. Za borbu protiv kriminaliteta i terorizma te za politike migracija i azila koristit će se posebna sredstva. Očekuje se da će potrošnja na djelovanje protiv klimatskih promjena činiti najmanje 20 % potrošnje EU-a u razdoblju 2014.–2020.

Deset prioriteta za Europu

Od studenoga 2014. Europska komisija, na čelu s Jean-Claudeom Junckerom, odredila je sljedećih deset glavnih prioriteta:

- 1.** novi poticaj za zapošljavanje, rast i ulaganja

- 2.** povezano jedinstveno digitalno tržište

- 3.** čvrsta energetska unija s naprednom klimatskom politikom

- 4.** bolje povezano i pravednije unutarnje tržište s jačim industrijskim temeljima

- 5.** bolje povezana i pravednija ekonomska i monetarna unija

- 6.** razuman i uravnotežen sporazum o slobodnoj trgovini sa Sjedinjenim Državama

- 7.** područje pravosuđa i temeljnih prava utemeljeno na uzajamnom povjerenju

- 8.** nova migracijska politika

- 9.** jači globalni čimbenik

- 10.** Unija demokratskih promjena

ŠTO RADI EU?

Tko radi što? Podjela nadležnosti između EU-a i njegovih država članica.

Europska unija nadležna je za sljedeća područja:

- carinsku uniju
- pravila tržišnog natjecanja na zajedničkom tržištu
- monetarnu politiku za države koje upotrebljavaju euro
- očuvanje morskih bioloških resursa u okviru zajedničke ribarstvene politike
- zajedničku trgovinsku politiku
- sklapanje međunarodnog sporazuma kada je on predviđen u zakonodavstvu EU-a

Europska unija i njezine države članice dijele nadležnost za sljedeća područja:

- jedinstveno tržište
- aspekte socijalne politike definirane u Ugovoru iz Lisabona
- ekonomsku i socijalnu koheziju
- poljoprivredu i ribarstvo, osim za očuvanje morskih bioloških resursa
- okoliš
- zaštitu potrošača
- promet
- transeuropske mreže
- energiju
- stvaranje područja slobode, sigurnosti i pravde
- aspekte zajedničkih sigurnosnih izazova u vezi s javnim zdravljem, u skladu s definicijom iz Ugovora iz Lisabona
- istraživanje, tehnološki razvoj i svemir
- razvojnu suradnju i humanitarnu pomoć

Područja za koja su odgovorne države članice i u kojima EU može pružati pomoć ili koordinirati njihove aktivnosti

- zaštita i poboljšanje zdravlja ljudi
- industrija
- kultura
- turizam
- obrazovanje, strukovno usavršavanje, mladi i sport
- civilna zaštita
- administrativna suradnja

POGLAVLJE

6

Jedinstveno tržište

Promet
Ulaganje

Zaštita

Mobilnost Bankarstvo

Sloboda kretanja **Prava** **Pristup**

Tržišno natjecanje

Zdravlje **Pravedan**
Prilike

- ▶ Jedinstveno tržište jedno je od najvećih postignuća Europske unije. Ograničenja u vezi s trgovinom i tržišnim natjecanjem među državama članicama postupno su uklonjena, što je pridonijelo rastu životnog standarda.
- ▶ „Četiri slobode” osnova su za jedinstveno tržište: slobodno kretanje osoba, robe, usluga i kapitala.
- ▶ EU je tijekom godina uveo niz politika (promet, tržišno natjecanje itd.) kako bi pomogao osigurati da što više poduzeća i potrošača ima koristi od otvaranja jedinstvenog tržišta.
- ▶ Jedinstveno tržište još nije postalo jedinstveno gospodarstvo: u nekim sektorima (posebno usluge od općeg interesa) još se uvijek primjenjuju nacionalni zakoni. Sloboda pružanja usluga korisna je jer potiče gospodarske aktivnosti.
- ▶ Zbog financijske krize koja je počela 2008., EU je osnovao „bankovnu uniju” sa strožim pravilima o zaštiti ušteđevine i zajedničkom europskom nadzoru banaka.

I. POSTIZANJE CILJA UTVRĐENOG ZA 1993.

(a) Izvorno zajedničko tržište

Ugovorom iz 1957. kojim je osnovana Europska ekonomska zajednica omogućeno je ukidanje carinskih prepreka između država članica i primjena zajedničke carinske tarife na uvoz iz zemalja izvan Zajednice. Taj je cilj ostvaren 1. srpnja 1968.

Međutim, carinska davanja samo su jedan aspekt protekcionizma. Tijekom 1970-ih druge su prepreke trgovini onemogućavale potpuno ostvarenje zajedničkog tržišta. Tehničke norme, zdravstveni i sigurnosni standardi, kontrola razmjene i nacionalni propisi kojima se uređuje pravo na obavljanje nekih djelatnosti ograničavali su slobodu kretanja osoba, robe i kapitala.

(b) Cilj iz 1993.

Komisija je u lipnju 1985., pod predsjedanjem Jacquesa Delorsa, objavila Bijelu knjigu u kojoj su navedeni planovi za ukidanje svih fizičkih, tehničkih i poreznih prepreka slobodi kretanja unutar EEZ-a u roku od sedam godina. Cilj je bio poticati rast trgovine i industrijskih aktivnosti na „jedin-stvenom tržištu” – velikom, ujedinjenom gospodarskom prostoru koje se može mjeriti sa Sjedinje-nim Američkim Državama.

Pregovori između vlada država članica završili su donošenjem novog ugovora – Jedin-stvenoga europskog akta, koji je stupio na snagu u srpnju 1987. Njegove su odredbe uključivale sljedeće:

- proširenje ovlasti EEZ-a u nekim područjima politika (kao što su socijalna politika, istraživanje i okoliš);
- uspostavljanje jedinstvenog tržišta do kraja 1992.;
- češće korištenje većinskog glasanja u Vijeću ministara u cilju lakšeg donošenja odluka o jedin-stvenom tržištu.

II. NAPREDAK U IZGRADNJI JEDINSTVENOG TRŽIŠTA

(a) Fizičke prepreke

Ukinute su sve granične kontrole robe unutar EU-a, kao i carinska kontrola ljudi, ali policija još uvijek obavlja nasumične provjere u sklopu borbe protiv kriminala i droga.

U srpnju 1985. pet od 10 država članica potpisalo je Schengenski sporazum prema kojem su se njihove nacionalne policijske snage obvezale na suradnju i uspostavljena je zajednička politika za azil i vize. Na taj su se način mogle potpuno ukinuti provjere osoba na granicama između schengenskih država (vidjeti Poglavlje 10. „Europa slobode, sigurnosti i pravde“). Danas schengensko područje sačinjava 26 europskih država, od kojih četiri nisu članice Europske unije (Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska).

(b) Tehničke prepreke

Države EU-a sporazumjele su se o uzajamnom priznavanju pravila o prodaji većine robe. Zahvaljujući ključnoj presudi Suda Europske unije iz 1979., „Cassis de Dijon“, svaki proizvod koji je zakonito proizveden i koji se prodaje u jednoj državi članici mora se moći staviti na tržište u svim ostalima.

U odnosu na usluge, države EU-a uzajamno priznaju ili koordiniraju svoja nacionalna pravila kojima se osobama omogućuje bavljenje zanimanjima u područjima kao što su pravo, medicina, turizam, bankarstvo ili osiguranje. Međutim, sloboda kretanja osoba još nije u potpunosti ostvarena. Unatoč direktivi o priznavanju stručnih kvalifikacija iz 2005., još uvijek postoje prepreke koje osobama onemogućuju preseljenje u druge države EU-a ili bavljenje određenom djelatnošću u tim državama. Ipak se kvalificirane osobe (odvjetnici ili liječnici, građevinski radnici ili vodoinstalateri) mogu sve slobodnije baviti svojim zanimanjem bilo gdje u Europskoj uniji.

Europska komisija poduzela je mjere za poboljšanje mobilnosti radnika, a posebno kako bi osigurala da se diplome o stečenom obrazovanju i kvalifikacije za radna mjesta dobivene u jednoj državi EU-a priznaju u svim ostalima.

Neki ljudi privremeno rade u drugoj državi EU-a, na primjer ako građevinsko poduzeće ima projekt u državi EU-a koja nije država u kojoj ima sjedište. U pravilima EU-a navodi se da radni uvjeti za takozvane „upućene radnike“ moraju biti na istoj razini kao za druge radnike u državi u kojoj se rad obavlja.

(c) Porezne prepreke

Porezne prepreke smanjene su djelomičnim usklađivanjem nacionalnih stopa PDV-a. Države članice sporazumjele su se o zajedničkim pravilima i minimalnim stopama kako bi se izbjeglo narušavanje prekograničnog tržišnog natjecanja unutar EU-a.

(d) Javni ugovori

Ugovori za rad u javnom sektoru važan su dio gospodarstva i predstavljaju 19 % BDP-a. Za ugovore u bilo kojoj državi EU-a sada ponude mogu slati ponuđači iz bilo koje države EU-a. To je uređeno direktivama EU-a o uslugama, proizvodima i radovima u mnogim sektorima, uključujući vodoopskrbu, energetiku i telekomunikacije.

Jedinstveno tržište koristi svim potrošačima. Na primjer, zbog otvaranja nacionalnih tržišta za usluge cijena telefonskih poziva smanjila se na samo dio cijene od prije 10–15 godina. Zbog pritisaka konkurencije, značajno su smanjene i cijene zrakoplovnih karata u Europi.

III. AKTIVNOSTI U TIJEKU

(a) Financijske usluge

Nakon krize na tržištu hipotekarnih kredita u Sjedinjenim Državama 2008., svjetske bankovne sustave i gospodarstva pogodila je velika financijska kriza koja je Europsku uniju 2009. bacila u recesiju. Jedna od naknadnih reakcija bila je reforma poslovanja banaka i financijskih institucija radi postizanja veće transparentnosti i odgovornosti. To je omogućeno osnivanjem „bankovne unije”. Novim pravilima EU-a predviđena je bolja zaštita bankovnih pologa, povećanje iznosa kapitala koji banke moraju držati kako bi bile stabilnije, uređeni su složeni financijski proizvodi i unesena su ograničenja na bonuse direktora banaka. Banke u europodručju nadzire sustav na europskoj razini kojim upravlja Europska središnja banka. Postoje i nova pravila o zatvaranju nelikvidnih banaka. Posebnim fondom sada se osigurava da troškove povezane s tim zatvaranjima snose banke a ne porezni obveznici.

Europski čelnici rade na daljnjem jačanju jedinstvenih tržišta kapitala. Cilj je olakšati malim poduzećima financiranje njihovih aktivnosti te ulaganje u Europu učiniti privlačnijim.

Raspravlja se i o reformama oporezivanja trgovačkih društava. Ideja je da bi se države članice EU-a trebale dogovoriti o zajedničkim pravilima izračunavanja osnovice za oporezivanje poduzeća. Države bi i dalje imale različite porezne stope, ali zajedničkim pravilima omogućilo bi se poduzećima da posluju preko granica te bi se smanjilo izbjegavanje poreza. Isto tako, pojedinim bi se državama onemogućilo da nude poduzećima povlaštene porezne stope radi privlačenja ulaganja iz inozemstva.

© Rolf Brudner/Corbis

Otvaranjem telekomunikacijskog tržišta tržišnom natjecanju znatno su smanjeni troškovi u EU-u.

(b) Piratstvo i krivotvorenje

Proizvode EU-a potrebno je zaštititi od piratstva i krivotvorenja. Europska komisija procjenjuje da ta kaznena djela svake godine koštaju EU tisuće radnih mjesta. Zbog toga Komisija i nacionalne vlade zajedno rade na proširenju zaštite autorskih prava i patenata.

IV. POLITIKE NA KOJIMA SE TEMELJI JEDINSTVENO TRŽIŠTE

(a) Promet

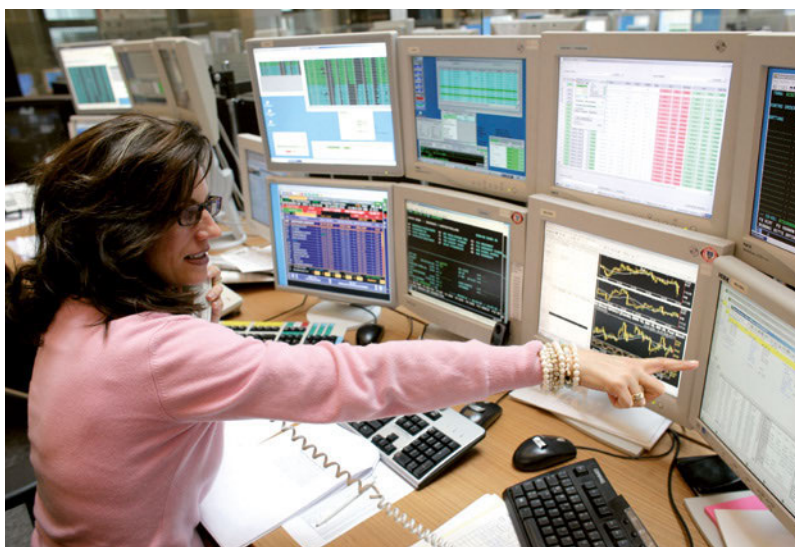
Aktivnosti EU-a bile su usmjerene na osiguravanje slobode pružanja usluga u kopnenom prometu. To posebno znači davanje slobodnog pristupa prijevoznicima na međunarodno prometno tržište i dopuštanje da prijevoznici iz bilo koje države EU-a mogu poslovati u svim drugim državama EU-a. EU također radi na osiguravanju poštenog tržišnog natjecanja u cestovnom prometu, na primjer usklađivanjem pravila o kvalifikacijama radnika i pristupu tržištu, slobodi poslovnog nastana i pružanja usluga, satima vožnje i sigurnosti na cestama.

Zračnim prometom u Europi nekada su vladali nacionalni prijevoznici i zračne luke u državnom vlasništvu. Sve se to promijenilo s jedinstvenim tržištem. Svi zračni prijevoznici EU-a sada mogu pružati usluge zračnog prometa na bilo kojoj ruti unutar EU-a i mogu određivati cijene na bilo kojoj razini. Zbog toga su otvorene brojne nove rute i značajno su smanjene cijene. Koristi su imali putnici, zračni prijevoznici, zračne luke i zaposlenici.

Isto tako, putnici imaju koristi od povećanog tržišnog natjecanja među željezničkim prijevoznicima.

Na špediciju – bez obzira na to obavljaju li je europska poduzeća ili plovila koja plovo pod zastavom država izvan EU-a – primjenjuju se pravila tržišnog natjecanja EU-a. Cilj je tih pravila boriti se protiv nepoštene prakse cijena (zastave pogodnosti) i rješavati probleme s kojima se suočava brodogradnja u Europi.

Europska unija financira ambiciozne nove tehnološke projekte, kao što su satelitski navigacijski sustav Galileo, europski sustav za upravljanje željezničkim prometom i SESAR – program za modernizaciju sustava zračne navigacije. Postrožena su pravila o sigurnosti cestovnog prometa (u područjima kao što su održavanje vozila, prijevoz opasnih tvari i sigurnost cesta). Prava putnika bolje su zaštićena zahvaljujući provedbi sveobuhvatnog skupa prava za sve vrste prijevoza: cestovni, zračni, željeznički i vodni. Putnici u EU-u, uključujući putnike s invaliditetom i one sa smanjenom pokretljivošću, imaju pravo na točne, pravovremene i pristupačne informacije, pomoć te, u određenim okolnostima, naknadu u slučaju otkazivanja prijevoza ili dugih kašnjenja. Ulaganje u prometnu infrastrukturu glavni je prioritet Plana ulaganja za Europu koji je EU pokrenuo u 2014. godini.

© Image Broker/Belga

Uspostavom „bankovne unije” EU je uveo stroža pravila kako bi osigurao sigurno poslovanje banaka.

(b) Tržišno natjecanje

Politika tržišnog natjecanja EU-a bitna je kako bi se osiguralo da tržišno natjecanje na europskom jedinstvenom tržištu ne bude samo slobodno već i pošteno. Europska komisija provodi tu politiku te osigurava, zajedno sa Sudom Europske unije, da se ona poštuje.

Cilj je te politike svim poduzećima osigurati uvjete za pošteno i ravnopravno natjecanje na jedinstvenom tržištu u korist potrošača, poduzeća i europskoga gospodarstva u cjelini.

Uključena poduzeća ili tijela dužna su Europskoj komisiji prijaviti svaki sporazum na koji se primjenjuju pravila iz Ugovora. Komisija mora biti obaviještena i u slučaju spajanja ili preuzimanja koje bi moglo dovesti do toga da poduzeće ima dominantan položaj na određenom tržištu. Komisija može odrediti novčanu kaznu izravno bilo kojem poduzeću koje krši pravila tržišnog natjecanja ili ne podnese potrebnu prijavu – kao u slučaju Microsofta koji je 2008. kažnjen novčanom kaznom od 900 milijuna EUR. Komisija je 2017. izrekla novčanu kaznu Googlu u iznosu od 2,42 milijarde EUR zbog zlouporabe vladajućeg položaja na tržištu tražilica, odnosno zato što je u rezultatima pretraživanja vlastite usluge uspoređivanja cijena stavljao u povoljniji položaj u odnosu na konkurentne usluge.

Ako država članica EU-a nezakonito dodijeli potporu ili ne prijavi takvu potporu, Komisija može zahtijevati povrat tog iznosa. Porezne povlastice koje vlade daju pojedinim trgovačkim društvima također se mogu smatrati nezakonitom državnom potporom. Na primjer, u kolovozu 2016. Europska je komisija zaključila da je Irska neopravdano odobrila porezne povlastice kompaniji Apple u iznosu od 13 milijardi EUR.

(c) Zaštita potrošača i javnog zdravlja

Cilj je zakonodavstva EU-a u ovom području svim potrošačima pružiti isti stupanj financijske i zdravstvene zaštite, bez obzira na to gdje u Europskoj uniji žive, putuju ili kupuju. Potreba za zaštitom na razini EU-a došla je u središte pozornosti krajem 1990-ih zbog problema sa sigurnošću hrane kao što je „kravlje ludilo” (BSE). Kako bi se osigurala čvrsta znanstvena osnova za zakonodavstvo koje se odnosi na sigurnost hrane, 2002. osnovana je Europska agencija za sigurnost hrane.

Zaštita potrošača na razini EU-a potrebna je i u mnogim drugim područjima. Zbog toga postoje brojne direktive EU-a, na primjer o sigurnosti kozmetičkih proizvoda, igračaka i pirotehničkih proizvoda za vatromet. Europska agencija za lijekove osnovana je 1993. radi ocjenjivanja zahtjeva za odobrenje za stavljanje medicinskih proizvoda na europsko tržište. Nijedan lijek ne može se staviti na tržište u EU-u bez odobrenja.

Europska unija također poduzima postupke za zaštitu potrošača od lažnog i zavaravajućeg oglašavanja, neispravnih proizvoda i zlouporabe u područjima kao što su potrošački krediti i prodaja putem kataloga ili interneta.

POGLAVLJE

7 Euro

Banke
Novac Stabilnost

Zaštita

Valuta

Financije

Zajednički Snaga

Usklađivanje Gospodarstvo

Euro Trgovina

- ▶ Euro je jedinstvena valuta koju dijeli 19 od 28 država članica Europske unije. Najprije se počeo koristiti 1999. za bezgotovinske transakcije, a za sva plaćanja 2002., kada su izdane novčanice i kovanice eura.
- ▶ Od novih država članica očekuje se da uvedu euro čim ispune potrebne kriterije. Dugoročno bi se sve države EU-a trebale pridružiti europodručju.
- ▶ Euro potrošačima u Europi donosi značajne prednosti. Putnici su pošteđeni troška i opterećenja u vezi s promjenom valuta. Kupci mogu izravno uspoređivati cijene u različitim državama. Europska središnja banka osigurava stabilnost cijena. Osim toga, uz američki dolar, euro je postao glavna rezervna valuta. Za vrijeme nedavne financijske krize, države europodručja zajedničkom su se valutom zaštitile od devalvacije uzrokovane tržišnim natjecanjem i od špekulativnih napada.
- ▶ Zbog strukturnih slabosti gospodarstava nekih država članica euro je izložen špekulativnim napadima. Radi suzbijanja tog rizika EU je uspostavio instrumente za solidarnost koji su tijekom krize pomogli najzaduženijim vladama. Ključno je pitanje za budućnost kako ostvariti bolju koordinaciju i veću ekonomsku solidarnost među državama članicama koje moraju osigurati dobro upravljanje svojim javnim financijama i smanjiti proračunski deficit. Ekonomska politika postupno se razvija kao dopuna monetarnoj politici ekonomske i monetarne unije.

I. KAKO JE NASTAO EURO

(a) Europski monetarni sustav

Sjedinjene Američke Države odlučile su 1971. ukinuti čvrstu vezu između dolara i službene cijene zlata, koja je osiguravala globalnu monetarnu stabilnost nakon Drugoga svjetskog rata. Time je prestao postojati sustav fiksnih tečajnih stopa. Guverneri središnjih banaka država Europske ekonomske zajednice odlučili su ograničiti promjene tečaja između njihovih valuta na najviše 2,25 % i tako su stvorili „europski monetarni sustav”, koji je počeo djelovati u ožujku 1979.

Na Europskom vijeću u Madridu u lipnju 1989., čelnici EU-a donijeli su plan za ekonomsku i monetarnu uniju (EMU) koji se sastojao od tri faze. Taj je plan postao dio Ugovora o Europskoj uniji (Ugovor iz Maastrichta) koji je Europsko vijeće donijelo u prosincu 1991.

(b) Ekonomska i monetarna unija u tri faze

Prva faza, koja je započela 1. srpnja 1990., obuhvaćala je sljedeće:

- potpuno slobodno kretanje kapitala unutar EU-a (ukidanje devizne kontrole);
- povećanje strukturnih fondova u cilju povećanja napora usmjerenih na uklanjanje nejednakosti između europskih regija;
- ekonomsku konvergenciju putem višestranog nadzora gospodarskih politika država članica.

Druga faza, koja je započela 1. siječnja 1994., obuhvaćala je sljedeće:

- uspostavu Europskoga monetarnog instituta u Frankfurtu koji je bio sastavljen od guvernera središnjih banaka država EU-a;
- osiguranje (ili zadržavanje) nezavisnosti nacionalnih središnjih banaka od državnog nadzora;
- uvođenje pravila za ograničavanje nacionalnog proračunskog deficita.

Treća faza bio je postupak uvođenja eura. Od 1. siječnja 1999. do 1. siječnja 2002. euro se postupno uvodio kao zajednička valuta uključenih država članica EU-a (Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugal i Španjolska). Europska središnja banka preuzima posao Europskoga monetarnog instituta i postaje odgovorna za monetarnu politiku, koja se sada definira i provodi u novoj valuti.

Tri su države (Danska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina) odlučile, iz političkih i tehničkih razloga, da neće prihvatiti euro kada je uveden. Slovenija se pridružila europodručju 2007., nakon nje slijedili su Cipar i Malta 2008., Slovačka 2009., Estonija 2011., Latvija 2014. i Litva 2015.

Europodručje tako obuhvaća 19 država EU-a i očekuje se da će mu se druge države članice pridružiti kada ispune nužne uvjete, osim onih država koje su dobile izuzeće tijekom pregovora.

(c) Kriteriji konvergencije

Kako bi se mogla pridružiti europodručju, svaka država EU-a mora zadovoljiti sljedećih pet kriterija konvergencije:

- **Stabilnost cijena:** stopa inflacije ne smije premašiti 1,5 postotnih bodova stopa inflacije u trima državama članicama s najnižom inflacijom.
- **Kamatne stope:** dugoročne kamatne stope ne smiju se mijenjati za više od 2 postotna boda u odnosu na prosječne kamatne stope u trima državama članicama s najnižom stopom.

Od 1999. zajednička valuta, euro, znači da potrošači i poduzeća mogu lakše uspoređivati cijene.

- **Deficiti:** nacionalni proračunski deficiti moraju biti ispod 3 % BDP-a.
- **Javni dug:** ne smije premašivati 60 % BDP-a.
- **Stabilnost tečaja:** fluktuacije tečaja moraju se kretati u dogovorenim granicama za prethodne dvije godine.

(d) Pakt o stabilnosti i rastu

U lipnju 1997. Europsko vijeće u Amsterdamu prihvatilo je Pakt o stabilnosti i rastu. On predstavlja trajnu obvezu na proračunsku stabilnost te su njime predviđene novčane kazne za svaku državu u europodručju čiji proračunski deficit premaši 3 % BDP-a. Ta se ideja učvrstila 2012., kada su vlade 25 država EU-a potpisale međunarodni sporazum pod nazivom „Ugovor o stabilnosti, koordinaciji i upravljanju u ekonomskoj i monetarnoj uniji”. On se naziva i „Fiskalni ugovor” i njime se države sudionice obvezuju da će u nacionalno zakonodavstvo ugraditi pravila o uravnoteženom proračunu.

Nakon višegodišnje globalne gospodarske krize, neke države u europodručju još su uvijek daleko od ispunjavanja kriterija iz tih sporazuma. Komisija i Euroskupina i dalje ih potiču na to, osobito kad je riječ o smanjenju njihova javnog duga.

(e) Euroskupina

Euroskupina se sastoji od ministara financija iz država europodručja. Oni se sastaju radi usklađivanja svojih gospodarskih politika i radi praćenja proračunskih i financijskih politika svojih država. Euroskupina predstavlja i interese eura u međunarodnim forumima. U siječnju 2013. nizozemski ministar financija Jeroen Dijsselbloem izabran je za predsjednika Euroskupine, a u srpnju 2015. ponovno je izabran na drugi mandat.

II. EKONOMSKA I MONETARNA POLITIKA OD 2008.

(a) Učinci financijske krize

Zbog financijske krize 2008. javni dug u većini država EU-a znatno se povećao. Euro je zaštitio najranjivija gospodarstva od rizika devalvacije jer su izdržala krizu i suočila se sa špekulativnim napadima na globalnim financijskim tržištima.

Na početku krize mnoge su banke upale u probleme iz kojih su ih morale spašavati nacionalne vlade, što je uzrokovalo rast javnog duga. Nakon toga pozornost je usmjerena na javni dug, jer je tijekom zime 2009.–2010. poseban naglasak stavljen na teško zadužene države s rastućim proračunskim deficitom. Zbog toga su čelnici EU-a uspostavili „Europski mehanizam za stabilnost”. Taj zaštitni mehanizam ima kapacitet posuđivanja od 500 milijardi EUR u sredstvima za koja jamče države europodručja i koristi se za osiguravanje financijske stabilnosti u europodručju. U razdoblju od 2010. do 2013. pet je zemalja (Cipar, Grčka, Irska, Portugal i Španjolska) sklopilo sporazume o financijskoj potpori s raznim tijelima EU-a i Međunarodnim monetarnim fondom. Sporazumi su prilagođeni situaciji u svakoj državi, ali u načelu sadržavaju reforme za poboljšanje učinkovitosti javnog sektora u predmetnim državama. Do kraja 2013. Irska je bila prva država koja je uspješno završila dogovoreni program gospodarske prilagodbe i opet je počela posuđivati novac izravno na tržištu kapitala. Portugal i Španjolska također su poboljšali svoju situaciju te su prestali primati potporu EU-a 2014. To je 2016. uspjelo i Cipru.

S druge strane, Grčka ima poteškoća s provođenjem strukturnih reformi u gospodarstvu kao što su racionalizacija javnog sektora, privatizacija i stvaranje održivog mirovinskog sustava. Te su reforme dogovorene u okviru dvaju programa potpore 2010. i 2014. Njih su financirali EU, Europska središnja banka i Međunarodni monetarni fond u ukupnom iznosu od 226 milijardi EUR. Bili su potrebni dugi i složeni pregovori prije nego što je postignut treći sporazum u srpnju 2015., koji se temeljio na čvrstoj obvezi grčke vlade da će provesti politike u cilju poboljšanja svojih javnih financija i reformiranja gospodarstva.

(b) Jačanje eura

Kao dio odgovora na krizu, države članice i institucije EU-a uvele su odredbe Ugovora iz Lisabona namijenjene jačanju ekonomskog upravljanja u EU-u. U procesu pod nazivom „Europski semestar”, države članice imaju obvezu u listopadu svake godine podnijeti Komisiji nacрте svojih proračuna za sljedeću godinu. Zatim ih, prema potrebi, moraju prilagoditi u svjetlu napomena Komisije o svim daljnjim mjerama koje su potrebne za postizanje prethodno dogovorenih zajedničkih ciljeva. Prethodna rasprava o nacionalnim proračunskim planovima, praćenje nacionalnih gospodarstava i jačanje pravila o tržišnom natjecanju, uz primjenu sankcija ako države prekrše financijska pravila, čine osnovu ekonomskog i monetarnog upravljanja europodručjem.

Prema tome, kako bi mogao odgovoriti na globalne financijske i gospodarske izazove, EU mora poduzeti odlučnije mjere kako bi osigurao da države članice upravljaju svojim proračunima odgovorno i da se međusobno financijski podupiru. Jedino se na taj način može osigurati da euro ostane vjerodostojan kao jedinstvena valuta i da se države članice mogu zajedno suočiti s gospodarskim izazovima globalizacije. Komisija i Europski parlament ističu važnost usklađivanja nacionalnih ekonomskih i socijalnih politika jer zajednička europska valuta dugoročno nije održiva bez nekog oblika zajedničkog ekonomskog upravljanja.

U rujnu 2015. predsjednik Komisije Jean-Claude Juncker iznio je svoje prijedloge o tome kako ojačati europodručje. Ti su se prijedlozi temeljili na izvješću koje je sastavilo pet predsjednika institucija EU-a koje se bave eurom. Plan obuhvaća zajednički sustav kojim se jamče bankovni depoziti; jednog predstavnika europodručja u svjetskim financijskim institucijama kao što je Međunarodni monetarni fond i Svjetska banka; demokratskiji i učinkovitiji sustav za nadzor nacionalnih proračuna; usklađivanje fiskalne politike i osnovu za socijalnu zaštitu i pravila tržišta rada. To bi u konačnici moglo značiti stvaranje zajedničke riznice za europodručje.

Europska središnja banka sada smatra dijelom svojeg mandata pružati pomoć u oživljavanju gospodarstva. U 2015. Banka je pokrenula takozvano kvantitativno popuštanje, pri čemu Banka kupuje dug, uglavnom javni, kako bi potaknula gospodarstvo. Time se smanjuje kamatna stopa, što pogoduje ulaganju i smanjuje javni dug. Time se snižava i devizni tečaj eura u odnosu na druge valute, što je dobro za europski izvoz.

© Danita Delmont/Gettyimages

Europski mehanizam stabilnosti pomaže državama EU-a koje su bile teško pogođene gospodarskom krizom, kao što je Grčka.

POGLAVLJE

8

Poticanje ulaganja i rast u **digitalnom** **gospodarstvu**

Ulaganje

Pametan

Radna

Internet

Povezan

mjesta

Istraživanja

Produktivnost

Digitalni

Tržišno natjecanje

Rast

Inovacije

Zelen

CILJEVI SU GOSPODARSKE POLITIKE EU-a SLJEDEĆI:

- ▶ odgovoriti na globalizaciju i gospodarsku krizu obnovom konkurentnosti europskoga gospodarstva (telekomunikacije, usluge, energija, nove zelene tehnologije za održivi razvoj);
- ▶ osigurati:
 - pametan rast: poticanje znanja, inovacija, obrazovanja i digitalnog društva;
 - održivi rast: promicanje resursno učinkovitijeg, zelenijeg i konkurentnijeg gospodarstva;
- ▶ promicati uključivi rast: poticanje gospodarstva s visokom stopom zaposlenosti u kojem se ostvaruje socijalna i teritorijalna kohezija.

I. EUROPA POGOĐENA KRIZOM

Početak 1990-ih globalizacija je počela iz korijena mijenjati ekonomsko okruženje i svakodnevni život ljudi u cijelom svijetu. Gospodarstva su postala sve više međuzavisna. Proizvodnja u Europi suočila se s jakom konkurencijom gospodarstava u usponu, osobito Kine i drugih azijskih zemalja, koje su zbog nižih razina plaća postale konkurentnije. To je do srži uzdrimalo europski model društva koji se temelji na javnim socijalnim uslugama i visokom životnom standardu.

Međutim, istodobno je tehnološka revolucija, uključujući internet i nove informacijske i komunikacijske tehnologije, otvorila nove mogućnosti za rast i zapošljavanje.

U posljednje vrijeme svijet je potresla velika financijska i gospodarska kriza. Kriza je počela u američkom financijskom sektoru s takozvanim „rizičnim“ kreditima, pri čemu je visoka razina duga u Europi pogoršala situaciju. To je uzrokovalo snažan gospodarski pad i povećanje nezaposlenosti u Europi te stvorilo najgoru krizu nakon one iz 1929. koja je u konačnici rezultirala Drugim svjetskim ratom. Društvene posljedice recesije – koja je kulminirala 2010. i počela se smanjivati nakon umjerenog rasta od 2014. – postale su očite s dramatičnim porastom nezaposlenosti, osobito u južnoj Europi i među mladima.

II. ŠTO SE PODUZELO NA NACIONALNOJ I EUROPSKOJ RAZINI?

Nastojanja za oživljavanje gospodarstva uglavnom su bila potrebna na nacionalnoj razini. Glavni prioritet za države EU-a bio je smanjenje javnog duga, koji se povećao zbog većih izdataka za socijalne usluge nakon krize. Neke su države strogo slijedile taj cilj, dok su druge morale zatražiti više vremena za postizanje dogovorenog cilja od 3 % maksimalnog duga. Razumije se samo po sebi da su političke odluke svake vlade o rješavanju krize izravno utjecale na njihove građane: hoće li prihvatiti povećanje dobne granice za umirovljenje, smanjenje naknada za zdravstvenu zaštitu i kvalitete socijalnih usluga ili modernizaciju javne uprave? Kako vojni izdaci utječu na njihovu sigurnost i bi li ih trebalo smanjiti, zadržati na određenoj razini ili povećati u vremenima međunarodnih nemira?

U tom su razdoblju EU i njegove institucije također imale aktivnu ulogu u oživljavanju gospodarstva. Istodobno, budući da su poduzete brojne mjere za konsolidiranje Ekonomske i monetarne unije (vidjeti Poglavlje 7.), Komisija je pokrenula niz inicijativa za povećanje produktivnosti i socijalne kohezije.

Mladi mogu osnivati više novih poduzeća ako mogu privući investicije putem učinkovitog tržišta kapitala u Europi.

© shucki/Adobe Stock

U okviru te strategije, 28 država članica EU-a dogovorilo se da će:

- dati Europskoj komisiji veću ulogu u daljnjem promicanju tog procesa, posebno širenjem „najbolje prakse” u odnosu na nacionalnu gospodarsku politiku; nastojati ubrzati reformu svojih financijskih tržišta i sustava socijalne sigurnosti i otvoriti svoje telekomunikacijske i energetske sektore tržišnom natjecanju;
- unaprijediti svoje obrazovne sustave, pružiti više pomoći mladim ljudima u pronalasku posla, stvoriti snažnije veze između sveučilišta i poduzeća, poduzeti učinkovitije mjere (npr. usklađivanjem poreznih sustava i sustava socijalne zaštite) u cilju stvaranja europskog „jedinstvenog tržišta” za istraživanje kojim će se znanstvenicima, znanju i tehnologiji omogućiti slobodno kretanje u cijeloj Europi;
- povećati potrošnju na istraživanje i inovacije do 3 % BDP-a (cilj koji su prihvatile i Sjedinjene Države).

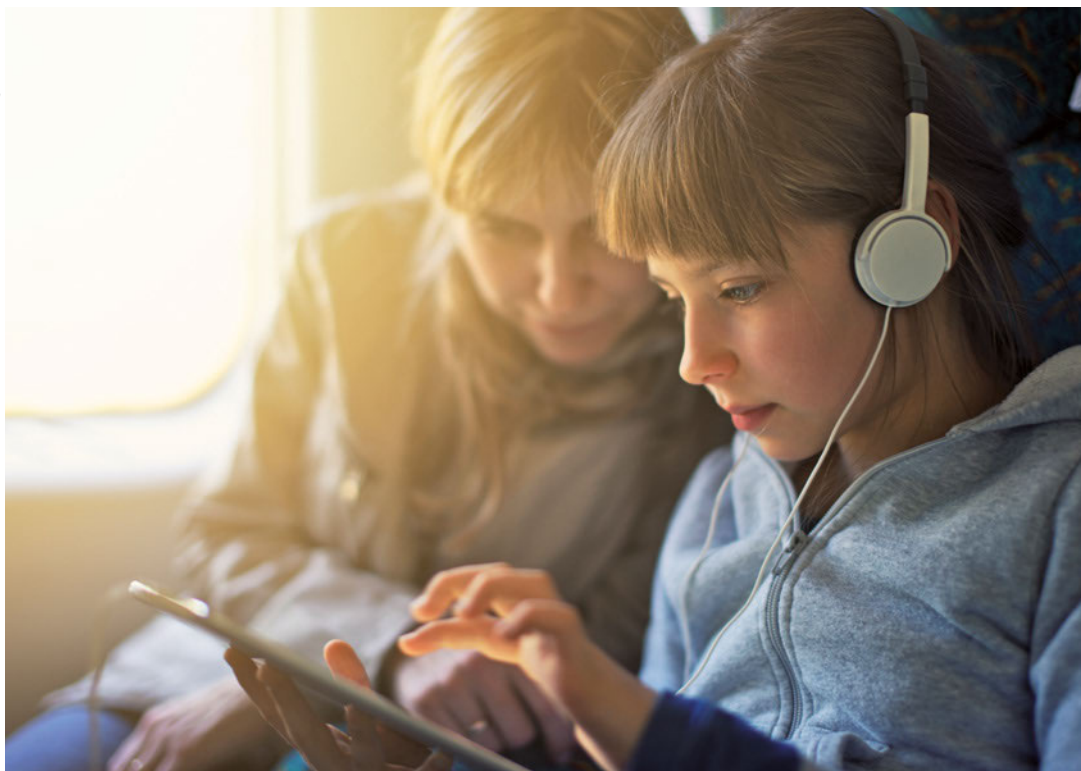
Jean-Claude Juncker preuzeo je dužnost predsjednika Komisije 2014. s ambicioznim programom za poticanje rasta, zapošljavanja i ulaganja. Pokrenuo je „Investicijski plan za Europu”, čiji je cilj povećanje ulaganja za 315 milijardi EUR od 2015. do 2017. To je postalo moguće zahvaljujući novom Europskom fondu za strateška ulaganja u suradnji s Europskom investicijskom bankom. S obzirom na uspjeh ostvaren u prvoj godini fonda, u govoru o stanju u Uniji u rujnu 2016. predsjednik Juncker predložio je da se udvostruči trajanje fonda i osigura 500 milijardi EUR ulaganja

do 2020. a do 2022. do 630 milijardi EUR. Fondom se osiguravaju krediti za javna ili privatna ulaganja, koja se u protivnom ne bi mogla ostvariti. Fond za početak ima pristup određenom iznosu javnih sredstava, što znači da ima multiplikacijski učinak u privlačenju privatnih ulaganja za iste projekte. Fond je usmjeren na ulaganja u infrastrukturu, osobito u podatkovne mreže velikih brzina i energetske mreže, prometnu infrastrukturu, obrazovanje, istraživanje i inovacije, obnovljivu energiju i mala poduzeća. Europska je komisija 2016. predložila upotrebu istog sustava za promicanje ulaganja u Afriku i susjedne države Europe.

III. POVEZANO JEDINSTVENO DIGITALNO TRŽIŠTE

Internet i digitalne tehnologije igraju važnu ulogu u stvaranju radnih mjesta budućnosti. Iako Europljani predvode u nekim područjima, nisu iskorištene sve digitalne mogućnosti za ljude i poduzeća. Samo 15 % građana EU-a kupuje putem interneta iz drugih država EU-a. Internetske kompanije i novoosnovana poduzeća ne iskorištavaju u potpunosti razvojne mogućnosti koje im pruža internet: samo 7 % malih poduzeća obavlja prekograničnu prodaju.

© Imgorhand/Stock

Pristup filmovima, glazbi i informatičkim uslugama iz drugih država EU-a – to je ono što nazivamo „jedinstvenim digitalnim tržištem“.

Stoga je Komisija 2015. pokrenula akcijski plan kako bi osigurala potpuno jedinstveno digitalno tržište. To uključuje usklađivanje propisa o ugovorima za kupnje putem interneta kako bi se osigurala bolja zaštita potrošača, jeftinije prekogranične dostave paketa, ukidanje geografskih ograničenja zbog kojih neke usluge prodaje putem interneta nisu dostupne u svim državama, moderniziranje zakona o autorskom pravu i reviziju propisa za telekomunikacijske kompanije. Komisija smatra da bi se tim mjerama mogao ostvariti dodatni rast u gospodarstvu EU-a od 415 milijardi EUR godišnje i otvoriti 3,8 milijuna novih radnih mjesta.

POGLAVLJE

9

Što znači biti europski građanin?

Pripadnost

Uključenost

Dostojanstvo

Građanstvo

Jednakost

Zdravlje

Obrazovanje

Sloboda kretanja

Kultura

Raznolikost

Putovanje

Glas

- ▶ Građani Europske unije mogu putovati, živjeti i raditi bilo gdje u EU-u.
- ▶ EU potiče i financira programe, osobito u područjima obrazovanja i kulture, kojima će zbližiti građane EU-a.
- ▶ Ljudi prepoznaju simbole zajedničkoga europskog identiteta, kao što su jedinstvena valuta i europska zastava i himna.
- ▶ Počinje nastajati „europska javna sfera” s političkim strankama iz cijele Europe. Građani svakih pet godina glasaju za novi Europski parlament, koji zatim glasa o novoj Europskoj komisiji.
- ▶ Osjećaj pripadnosti Europskoj uniji razvijat će se postupno kako EU bude ostvarivao opipljive rezultate i jasnije objašnjavao što čini za ljude.

I. PUTOVANJE, ŽIVOT I RAD U EUROPI

Građanstvo Europske unije uključeno je u Ugovor o EU-u: „Svaka osoba koja ima državljanstvo neke države članice građanin je Unije. Građanstvo Unije dodaje se nacionalnom državljanstvu i ne zamjenjuje ga” (članak 20. stavak 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije). Što građanstvo EU-a znači u praksi?

Građanin EU-a ima pravo putovati, raditi i živjeti bilo gdje u Europskoj uniji.

Ako ste završili sveučilišno obrazovanje u trajanju od tri godine ili više, vaše će kvalifikacije biti priznate u svim državama EU-a jer države članice EU-a imaju povjerenje u kvalitetu obrazovnih sustava i sustava osposobljavanja u drugim državama članicama.

© gemanacom/fotolia

Euroljani mogu živjeti i raditi u bilo kojoj državi EU-a.

Možete raditi u sektoru zdravstva, obrazovanja i ostalih javnih usluga (osim policije, oružanih snaga itd.) u bilo kojoj državi Europske unije. Doista, što bi moglo biti prirodnije nego zaposliti Nijemca kao nastavnika njemačkoga jezika u Rimu ili potaknuti mladoga diplomiranog Belgijanca da se prijavi na natječaj za posao u javnoj službi u Francuskoj?

Prije putovanja unutar EU-a možete od svojih nacionalnih nadležnih tijela dobiti europsku karticu zdravstvenog osiguranja koja će vam pomoći u podmirenju troškova liječenja ako se razbolite za vrijeme boravka u drugoj državi.

II. KAKO MOŽETE OSTVARIVATI SVOJA PRAVA KAO EUROPSKI GRAĐANIN

Kao građanin Europske unije niste samo radnik ili potrošač: vi imate i određena politička prava. Nakon stupanja na snagu Ugovora iz Maastrichta, bez obzira na nacionalnost, imate pravo glasati i kandidirati se na lokalnim izborima u vašoj državi boravišta i na izborima za Europski parlament.

Od 2012. također imate pravo uputiti Komisiji peticiju za podnošenje prijedloga zakona – pod uvjetom da možete pronaći milijun osoba iz najmanje sedam država EU-a da potpišu vašu peticiju.

III. TEMELJNA PRAVA

Opredjeljenost Europske unije za zaštitu građanskih prava jasno je istaknuta u Nici u prosincu 2000., kada je Europsko vijeće svečano proglasilo **Povelju o temeljnim pravima Europske unije**. Tu je Povelju izradila Konvencija sastavljena od članova nacionalnih parlamenata, zastupnika Europskog parlamenta, predstavnika nacionalnih vlada i člana Europske komisije. U šest naslova – dostojanstvo, slobode, jednakost, solidarnost, prava građana i pravda – i 54 članaka, u njoj su utvrđene temeljne vrijednosti Europske unije i građanska, politička, ekonomska i socijalna prava građana EU-a.

ŠTO ZNAČI BITI EUROPSKI GRAĐANIN?

Početnim člancima obuhvaćeno je ljudsko dostojanstvo, pravo na život, pravo na osobni integritet i pravo na slobodu izražavanja i svijesti. U poglavlju o solidarnosti na inovativan su način navedena socijalna i ekonomska prava, kao što su:

- pravo na štrajk;
- pravo radnika na informiranje i savjetovanje;
- pravo na usklađenost obiteljskog i profesionalnog života;
- pravo na zdravstvenu skrb, socijalno osiguranje i socijalnu pomoć na području cijele Europske unije.

Poveljom se također promiče jednakost između muškaraca i žena i uvode se prava poput zaštite podataka, zabrane eugeničke prakse i reproduktivnog kloniranja ljudskih bića, pravo na visoku razinu zaštite okoliša, prava djece i starijih osoba i pravo na učinkovitu administraciju.

Ugovorom iz Lisabona, koji je stupio na snagu 1. prosinca 2009., Povelja je dobila istu pravnu snagu kao i Ugovori – tako da se može koristiti kao osnova za pokretanje postupka pred Sudom EU-a. Međutim, protokolom je utvrđena primjena Povelje u Poljskoj i Ujedinjenoj Kraljevini.

U članku 6. Ugovora iz Lisabona predviđena je pravna osnova na temelju koje EU može pristupiti Europskoj konvenciji o ljudskim pravima. Konvencija se tada više neće samo navoditi u Ugovorima o EU-u, već će imati pravnu snagu u državama EU-a i tako osigurati veću zaštitu ljudskih prava u Europskoj uniji.

IV. EUROPA OBRAZOVANJA I KULTURE

Osjećaj pripadnosti i zajedničke sudbine ne može se stvoriti umjetnim putem. Može nastati samo iz zajedničke kulturne svijesti, zbog čega se Europa ne smije usredotočiti samo na gospodarstvo nego i na obrazovanje, državljanstvo i kulturu.

EU ne odlučuje o načinu organizacije škola i obrazovanja ili o sadržaju kurikuluma: o tim se pitanjima odlučuje na nacionalnoj ili lokalnoj razini. Međutim, EU provodi programe pod nazivom „Erasmus+” u cilju promicanja razmjene studenata kako bi mladi ljudi mogli putovati u inozemstvo na usavršavanje ili studij, učenje novih jezika i sudjelovanje u zajedničkim aktivnostima sa školama ili fakultetima u drugim državama. Očekuje se da će u razdoblju 2014.–2020. takvu potporu dobiti više od četiri milijuna ljudi, zbog čega je proračun povećan za 40 % u usporedbi s prethodnim razdobljem te ukupno iznosi 16 milijardi EUR.

U okviru „Bolonjskog procesa”, europske zemlje zajedno rade na stvaranju europskog prostora visokog obrazovanja. To znači, na primjer, da će diplome visokih učilišta u svim predmetnim državama biti usporedive i uzajamno priznate (preddiplomski, diplomski i doktorski studiji).

U području kulture, programom EU-a „Kreativna Europa” podupire se suradnja između producirana TV programa i filmova, marketinških djelatnika, nakladnika i kulturnih tijela iz različitih zemalja. Time se potiče proizvodnja više europskih audiovizualnih proizvoda te se pridonosi postizanju ravnoteže između europske i američke proizvodnje.

Raznolikost jezika jedna je od bitnih značajki Europe i očuvanje te raznolikosti važan je cilj EU-a. Višejezičnost je od temeljne važnosti za funkcioniranje Europske unije. Zakonodavstvo EU-a mora biti dostupno na sva 24 službena jezika i svaki zastupnik Europskog parlamenta ima pravo koristiti bilo koji od tih jezika u parlamentarnim raspravama.

V. OMBUDSMAN I VAŠE PRAVO NA PRIGOVOR PARLAMENTU

Kako bi se EU približio svojim građanima, Ugovorom o Europskoj uniji osnovana je institucija ombudsmana. Ombudsmana bira Europski parlament, a mandat mu traje do isteka mandata Parlamenta. Uloga je ombudsmana istražiti pritužbe upućene protiv institucija i tijela EU-a. Pritužbu može podnijeti svaki građanin EU-a i svaka osoba s boravištem ili organizacija sa sjedištem u državi EU-a.

Svatko tko živi u državi EU-a također može podnijeti prigovor Europskom parlamentu. To je još jedna važna veza između institucija EU-a i javnosti.

VI. OSJEĆAJ PRIPADNOSTI

Ideja „građana Europe” prilično je nova ideja. Neki simboli zajedničkog europskog identiteta već postoje, kao što je europska putovnica, koja se koristi od 1985. EU ima svoj slogan koji glasi „ujedinjeni u raznolikosti”, a 9. svibnja slavi se kao „Dan Europe”.

Europska himna (iz Beethovenove „Ode radosti”) i europska zastava (krug sa 12 zlatnih zvijezda na plavoj pozadini) usvojene su 1985. kao najvažniji simboli EU-a. Države članice, lokalna tijela i građani mogu ih koristiti ako to žele.

ŠTO ZNAČI BITI EUROPSKI GRAĐANIN?

Međutim, ljudi ne mogu osjećati „pripadanje” Europskoj uniji ako nisu svjesni onoga što EU radi i ako ne razumiju zašto to radi. Institucije EU-a i države članice možda će morati učiniti puno više da se povežu s građanima, koji često imaju dojam da je EU dalek i teško dostupan.

Ljudi se također moraju uvjeriti da EU konkretno utječe na njihov svakodnevni život. U tom je smislu svakodnevna upotreba novčanica i kovanica eura imala veliki učinak od 2002. Cijene za proizvode i usluge izražene u eurima omogućuju potrošačima izravnu usporedbu cijena između pojedinih država.

U skladu sa Schengenskim sporazumom ukinute su granične kontrole između većine država EU-a i to ljudima daje osjećaj pripadnosti jedinstvenom, ujedinjenom zemljopisnom području.

Osjećaj je pripadnosti prije svega rezultat osjećaja osobne uključenosti u odlučivanje na razini EU-a. Svaki odrasli građanin EU-a ima pravo kandidirati se i glasati na izborima za Europski parlament i to je važna osnova za demokratsku legitimost EU-a. Neizravan izbor predsjednika Europske komisije tijekom europskih izbora u svibnju 2014., u kojem su političke stranke vodile izbornu kampanju sa svojim vlastitim kandidatima za to mjesto, bio je korak kojim će se s vremenom vjerojatno smanjiti takozvani „demokratski deficit”. Istodobno je povećanje glasova za populističke i euroskeptične stranke bilo upozorenje institucijama EU-a.

© Ocean/Corbis

Jedno od osnovnih prava utvrđenih Poveljom o temeljnim pravima Europske unije pravo je na usklađivanje obiteljskog i poslovnog života.

Europska unija osnovana je kako bi služila građanima Europe i njezina se budućnost mora oblikovati aktivnim sudjelovanjem ljudi iz svih slojeva društva. Osnivači EU-a bili su toga dobro svjesni. „Mi ne ujedinjujemo države, mi zbližavamo ljude”, rekao je Jean Monnet još 1952. godine. Jačanje svijesti javnosti o EU-u i uključivanje građana u njegove aktivnosti još uvijek je jedan od najvećih izazova s kojim se ne suočavaju samo institucije EU-a već i nacionalna tijela i civilno društvo.

POGLAVLJE

10

Europa slobode, sigurnosti i pravde

Viza

Schengenski

Azil

Granice Useljavanje

Policija

Sigurnost

Izbjeglice

Kriminal

Humanitaran

Terorizam

Obavještajni

- ▶ Otvaranje unutarnjih granica između država članica EU-a vrlo je opipljiva korist za obične ljude koja im omogućuje da slobodno putuju bez graničnih kontrola. Države članice mogu ponovno uvesti određene kontrole kada je to potrebno radi održavanja javnog reda.
- ▶ Ta sloboda kretanja mora ići ruku pod ruku s povećanom kontrolom vanjskih granica EU-a i suradnjom u područjima rada policije i pravosuđa u cilju učinkovite borbe protiv organiziranog kriminala, terorizma, nezakonitih migracija i trgovanja ljudima i drogom.
- ▶ Broj tražitelja azila koji u Europu dolaze iz ratnih područja kao što je Sirija prisiljava Europljane da uspostave kohezivnu politiku azila i učinkovitu kontrolu vanjskih granica EU-a.

I. SLOBODNO KRETANJE UNUTAR EU-A I ZAŠTITA NJEGOVIH VANJSKIH GRANICA

Građani Europe imaju pravo živjeti u slobodi, bez straha od progona ili nasilja, bilo gdje u Europskoj uniji. Ipak su međunarodni kriminal i terorizam danas među najvećim problemima Europljana.

Naknadnim izmjenama Ugovora Europska unija postupno postaje aktivnija na tom polju u cilju stvaranja jedinstvenog „područja slobode, sigurnosti i pravde“.

Odlučivanje u tim područjima posljednji je put revidirano u Ugovoru iz Lisabona, koji je stupio na snagu u prosincu 2009. Do tada su države članice zadržavale potpunu odgovornost za stvaranje područja slobode, sigurnosti i pravde i upravljanje tim područjem. Taj je posao uglavnom obavljalo Vijeće (tj. putem rasprava i dogovora s nacionalnim ministrima), a Komisija i Parlament imali su tek malu ulogu. To je izmijenjeno Ugovorom iz Lisabona: Vijeće sada glavninu odluka donosi kvalificiranom većinom, Parlament je ravnopravan partner u postupku odlučivanja, a Komisija ima određeno pravo na inicijativu.

Slobodno kretanje ljudi unutar EU-a stvara sigurnosne probleme za države članice jer one više ne nadziru unutarnje granice EU-a. Taj je nadzor zamijenjen uvođenjem dodatnih sigurnosnih mjera na vanjskim granicama EU-a. Osim toga, budući da i kriminalci mogu koristiti slobodu kretanja unutar EU-a, nacionalne policijske snage i pravosudna tijela moraju surađivati u borbi protiv prekograničnog kriminala.

Jedan od najvažnijih poteza u cilju lakšeg kretanja putnika u Europskoj uniji bio je potpisivanje sporazuma 1985. godine u luksemburškom pograničnom gradiću Schengenu između vlada Belgije, Francuske, Savezne Republike Njemačke, Luksemburga i Nizozemske. One su se sporazumjele da će ukinuti sve kontrole ljudi, bez obzira na nacionalnost, na njihovim zajedničkim granicama i uskladiti nadzor na granicama s državama koje nisu članice EU-a te uvesti zajedničku viznu politiku. Tako je nastalo područje bez unutarnjih granica, poznato kao schengensko područje. Osobe koje nisu građani EU-a ne moraju uvijek imati vizu za ulazak u schengensko područje. Europska unija potpisala je sporazume s nizom zemalja, prema kojima su njihovi građani izuzeti od obveze pribavljanja vize. U kriznim situacijama država članica može ponovno uvesti granične kontrole u ograničenom razdoblju. To se dogodilo u nekim zemljama nakon iznenadnog priljeva tražitelja azila tijekom 2015. i 2016.

Schengenski režim otada je postao sastavni dio Ugovora o EU-u i schengensko se područje postupno širi. Do 2017. schengenska su pravila u potpunosti provele sve države EU-a osim Bugarske, Hrvatske, Cipra, Irske, Rumunjske i Ujedinjene Kraljevine. Četiri države koje nisu članice EU-a – Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska – također se nalaze u schengenskom području.

Ogromno povećanje broja tražitelja azila koji su u Europu stizali 2015. pokrenulo je brojne nove inicijative EU-a.

Strože kontrole na vanjskim granicama EU-a postale su prioritet. Agencija EU-a pod nazivom Frontex osnovana je 2014. sa sjedištem u Varšavi. Odgovorna je za upravljanje suradnjom EU-a u području sigurnosti vanjskih granica. Države članice mogu joj posuditi brodove, helikoptere i zrakoplove za provođenje zajedničkih patrola – na primjer u osjetljivim područjima Mediterana. U kriznim situacijama agencija može poslati i „Jedinice za brzu intervenciju na granicama”, koje se sastoje od članova nacionalne granične straže iz država EU-a. U 2016. čelnici EU-a odlučili su agenciji povećati sredstva za obavljanje brzih intervencija na granicama. Agencija je preimenovana u „Europsku graničnu i obalnu stražu” te je službeno počela s radom u listopadu 2016.

II. AZIL I IMIGRACIJSKA POLITIKA

Europa se ponosi svojom dugom humanitarnom tradicijom prihvaćanja stranaca i pružanja azila izbjeglicama koji bježe od opasnosti i progona. Danas se, međutim, vlade EU-a suočavaju s važnim pitanjem sve većeg broja migranata, zakonitih i nezakonitih, u području bez unutarnjih granica.

Vlade EU-a dogovorile su se da će uskladiti svoja pravila kako bi se zahtjevi za azil mogli obrađivati u skladu sa skupom osnovnih načela koja su jednako priznata diljem Europske unije. Prihvaćeni su zajednički minimalni standardi za prihvaćanje tražitelja azila i odobravanje statusa izbjeglica.

Posljednjih godina u Europu dolazi veliki broj nezakonitih migranata i jedan je od glavnih prioriteta EU-a rješavanje tog problema. Vlade država članica zajedno rade na suzbijanju problema krijumčarenja ljudi i na zajedničkim rješenjima za vraćanje nezakonitih migranta. Zakonite imigracije istovremeno se bolje koordiniraju u skladu s pravilima EU-a o ponovnom ujedinjenju obitelji, o položaju osoba s dugotrajnim boravištem i prihvaćanju pripadnika država izvan EU-a koji žele doći u Europu radi studiranja ili istraživačkog rada.

Međutim, ogroman porast broja tražitelja azila koji su u Europu došli s Bliskog istoka i iz Afrike 2015. i 2016., pri čemu je nekoliko tisuća tragično izgubilo život u plovidbi Sredozemnim morem, doveo je do velikih izazova. Time je pitanje azila dobilo novu dimenziju, a sve je teže odrediti razlike između političkih i ekonomskih izbjeglica. Države EU-a koje su najizloženije ogromnom broju tražitelja azila na svojim obalama i u svojim teritorijalnim vodama, kao što su Grčka i Italija, nadale su se da će druge države EU-a pokazati veću solidarnost kako bi im pomogle u prevladavanju tog problema. Tijekom 2015. pokazalo se da je Njemačka najspremnija dati azil političkim izbjeglicama.

Čelnici EU-a dogovorili su se o nizu različitih mjera za rješavanje te nove situacije. One su uključivale odluke o premještanju tražitelja azila koji dolaze iz Grčke i Italije u druge države EU-a i ubrzanju repatrijacije onih koji ne mogu dobiti azil. EU je sklopio poseban sporazum o tim pitanjima s Turskom jer su mnogi tražitelji azila prelazili tu zemlju na putu za Europu. EU je poslao stručnjake iz drugih zemalja da pomognu u rješavanju tih priljeva tamo gdje se događaju, povećao je kapacitet Europske granične i obalne straže za obavljanje operacija traganja i spašavanja i sprečavanje kriminalnih mreža te je pokrenuo vojnu misiju u Sredozemlju.

Više od 10 milijardi EUR iz proračuna EU-a 2015., 2016. i 2017. bilo je namijenjeno za humanitarnu pomoć izbjeglicama unutar i izvan EU-a.

III. BORBA PROTIV MEĐUNARODNOG KRIMINALA I TERORIZMA

Potrebno je uložiti koordinirane napore u borbi protiv zločinačkih bandi koje preko svojih mreža krijumčare i izrabljuju ljude, posebno žene i djecu.

Organizirani kriminal postaje sve sofisticiraniji pa se u svojim aktivnostima redovito koristi europskim ili međunarodnim mrežama. Terorizam je jasno pokazao da može djelovati s najvećom brutalnošću bilo gdje na svijetu.

Zato je osnovan Schengenski informacijski sustav (SIS). Riječ je o složenoj bazi podataka koja policiji i pravosuđu omogućuje razmjenu informacija o osobama za kojima je raspisana tjevalica ili se traži njihovo izručenje ili o ukradenoj imovini kao što su vozila ili umjetnine.

Jedan je od najučinkovitijih načina potrage za zločincima praćenje njihova nezakonito stečenog plijena. Zbog toga, i kako bi prekinuo izvore financiranja zločinačkih i terorističkih organizacija, EU je uveo zakonodavstvo o sprečavanju pranja novca.

Najveći napredak u posljednjih nekoliko godina na području suradnje između tijela za provedbu zakona predstavlja osnivanje Europol, tijela EU-a sa sjedištem u Haagu, u kojem su zaposleni policajci i carinici. On se bori protiv svekolikog međunarodnog kriminala: krijumčarenja droge, prodaje ukradenih vozila, trgovine ljudima i nezakonite migracije, seksualnog izrabljivanja žena i djece, dječje pornografije, krivotvorenja, trgovine radioaktivnim i nuklearnim materijalom, terorizma, pranja novca i krivotvorenja eura.

Europa je meta islamističkog terorizma koji provode skupine povezane s Al Qaidom i takozvanom „Islamskom državom” ili „Daeshom”. Oni užasavaju svijet napadima na simbole temeljnih europskih vrijednosti kao što su vjerska sloboda i sloboda govora. Primjeri tih terorističkih djela uključuju napad na osoblje u uredima satiričkog časopisa u Parizu u siječnju 2015. i ubojstvo stotina ljudi u više napada diljem Europe. Europljani su suočeni s nepredvidljivim neprijateljem, čija su financijska i vojna uporišta uglavnom na Bliskom istoku i u Africi, te stoga razmatraju povećanu suradnju europskih obavještajnih službi kao i političko i vojno djelovanje izvan Europe.

Neke mjere koje Komisija predlaže za suzbijanje te prijetnje su osnivanje Europskog centra izvrsnosti za borbu protiv radikalizacije, sprečavanje dostupnosti financijskih sredstava teroristima suradnjom financijskih obavještajnih službi te jačanje borbe protiv kibernetičkog kriminaliteta i širenja ekstremističke propagande putem interneta.

Druge mjere koje su poduzete u borbi protiv terorizma u Europi uključuju bolju kontrolu koju provode zračni prijevoznici nad osobama koje ulaze u EU i izlaze iz EU-a. Zračni prijevoznici sada moraju obvezno registrirati njihove podatke u popise imena putnika, koje prema određenim pravilima može upotrijebiti policija u cijeloj Europi u borbi protiv terorista.

IV. USUSRET „EUROPSKOM PRAVOSUDNOM PODRUČJU”

U Europskoj uniji trenutačno postoji više različitih pravosudnih sustava koji usporedo funkcioniraju unutar svojih državnih granica. Međutim, međunarodni kriminal i terorizam ne poštuju međunarodne granice. Zbog toga je EU-u potreban zajednički okvir za borbu protiv terorizma, trgovinu drogom i krivotvorenje kako bi se građanima zajamčio visok stupanj zaštite i poboljšala međunarodna suradnja u tome području. EU-u je također potrebna zajednička politika kaznenog pravosuđa kako bi se osiguralo da suradnju sudova u različitim državama ne ometaju njihove različite definicije određenih kaznenih djela.

Glavni primjer praktične suradnje u tom području predstavlja Eurojust, središnje koordinacijsko tijelo osnovano u Haagu 2003. godine. Njegova je svrha omogućiti nacionalnim istražnim tijelima i tijelima za kazneni progon zajedničko vođenje kaznenih istraga u više država EU-a. Na temelju iskustva Eurojusta u tom području Vijeće je odlučilo imenovati europskog javnog tužitelja čija bi uloga bila progon kaznenih djela protiv financijskih interesa EU-a.

Europski uhiđbeni nalog, koji je uveden u siječnju 2004., još je jedno sredstvo za praktičnu prekograničnu suradnju. Njime su zamijenjeni dugotrajni postupci izručenja.

U području građanskog prava, EU je donio zakonodavstvo kojim će se olakšati izvršenje sudskih presuda u prekograničnim slučajevima razvoda, rastave, skrbništva nad djecom i zahtjeva za uzdržavanje. Cilj je osigurati da se presude iz jedne države članice mogu izvršiti u drugoj državi članici. EU je uspostavio zajedničke postupke za pojednostavljenje i ubrzanje rješavanja prekograničnih predmeta u malim i nespornim građanskim sporovima poput povrata duga i stečaja.

© European Union

Čelnici EU-a odobrili su više sredstava Europskoj graničnoj i obalnoj straži radi zaštite vanjskih granica EU-a.

POGLAVLJE

11

Europska unija na svjetskoj sceni

Obrana

Ljudska prava

Meka sila

Utjecaj

Trgovina

Pomoć

Mirotvornost

Diplomacija

Vladavina prava

Globalno

Upravljanje krizom

Razvoj

- ▶ Europska unija ima veći utjecaj na svjetskoj sceni kada u međunarodnim poslovima, kao što su trgovinski pregovori, govori jedinstvenim glasom. Za postizanje tog cilja i kako bi se povećala međunarodna vidljivost EU-a, Europsko vijeće dobilo je stalnog predsjednika i imenovan je prvi visoki predstavnik Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.
- ▶ U području obrane svaka država zadržava suverenost, bila ona članica NATO-a ili neutralna. Međutim, države članice EU-a razvijaju vojnu suradnju u mirovnim misijama.
- ▶ EU ima važnu ulogu u međunarodnoj trgovini i surađuje sa Svjetskom trgovinskom organizacijom kako bi osigurao otvoreno tržište i sustav trgovanja utemeljen na pravilima.
- ▶ Iz povijesnih i zemljopisnih razloga, EU pridaje posebnu pozornost Africi (politika razvojne pomoći, trgovinske povlastice, pomoć u hrani i promicanje poštovanja ljudskih prava).
- ▶ Veliki sigurnosni problemi u obližnjim regijama Ukrajine, Sirije i Sahare daju EU-u daljnji poticaj za jačanje suradnje u vanjskoj i sigurnosnoj politici radi zaštite svojih zajedničkih vrijednosti, interesa i sigurnosti.

I. ZAJEDNIČKA VANJSKA I SIGURNOSNA POLITIKA

U ekonomskom, trgovinskom i monetarnom pogledu, Europska je unija postala jedna od vodećih svjetskih sila. Neki kažu da je EU postao gospodarski div, ali ostaje politički patuljak. To je pretjerivanje. Europska unija ima značajan utjecaj u međunarodnim organizacijama, kao što su Svjetska trgovinska organizacija i specijalizirana tijela Ujedinjenih naroda, i na svjetskim sastancima na vrhu o okolišu i razvoju.

Međutim, istina je da države članice EU-a čeka dug put, u diplomatskom i političkom smislu, prije nego što budu mogle govoriti jednim glasom o najvažnijim svjetskim pitanjima. Obrambeni sustavi (koji su temelj nacionalnog suvereniteta) ostaju u rukama nacionalnih vlada, a povezuju ih savezi kao što je NATO.

(a) Osnivanje Europske diplomatske službe

U zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici i zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici definirane su glavne zadaće EU-a u području vanjske politike. Te su politike uvedene Ugovorom iz Maastrichta (1992.), Ugovorom iz Amsterdama (1997.) i Ugovorom iz Nice (2001.). Na tim je temeljima Europska unija razvila svoj „drugi stup” – područje politike u kojem se o djelovanjima odlučuje na temelju međuvladinih dogovora i u kojima Komisija i Parlament imaju samo sporednu ulogu. Odluke u tom području donose se konsenzusom, a pojedine države mogu se suzdržati od glasovanja. Iako su Ugovorom iz Lisabona ukinuti „stupovi” u strukturi EU-a, nije promijenjen način odlučivanja o pitanjima sigurnosti i obrane, već je pojačan profil politike stvaranjem funkcije visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.

Od 2014. na tom je mjestu Federica Mogherini, koja je ujedno i potpredsjednica Europske komisije. Njezin je zadatak predstavljati zajedničko stajalište EU-a i djelovati u ime EU-a u međunarodnim organizacijama i na međunarodnim konferencijama. Pomažu joj dužnosnici EU-a i nacionalni dužnosnici koji čine Europsku službu za vanjsko djelovanje, koja je zapravo diplomatska služba EU-a.

Osnovni je cilj vanjske politike EU-a osigurati sigurnost, stabilnost, demokraciju i poštovanje ljudskih prava – ne samo u njegovom neposrednom susjedstvu (npr. na Balkanu), već i u drugim žarištima krize u svijetu, kao što su Afrika, Bliski istok i Kavkaz. Njezino je glavno sredstvo „meka sila” koja obuhvaća područja kao što su promatračke misije na izborima, humanitarna pomoć i pomoć u razvoju. EU je 2015. donirao više od 1,5 milijarde EUR humanitarne pomoći, a još pet milijardi EUR dao je za pomoć raseljenim osobama od početka rata u Siriji. EU pruža 60 % svjetske pomoći u razvoju i pomaže najsiromašnijim državama u svijetu u borbi protiv siromaštva, u prehrani njihovih stanovnika, izbjegavanju prirodnih katastrofa, pristupu vodi za piće i borbi protiv bolesti. EU istovremeno aktivno potiče te države da poštuju vladavinu prava, ljudska prava i pruže potporu civilnom društvu te da svoja tržišta otvore za međunarodnu trgovinu. Komisija i Europski parlament

sustavno osiguravaju pružanje pomoći na odgovoran način te pravilno upravljanje i upotrebu te pomoći.

Je li EU sposoban i voljan otići korak dalje od „meke” diplomacije? To je glavni izazov za budućnost. Najvažnije konkretno postignuće na diplomatskoj razini bila je presudna uloga koju je EU odigrao u osiguravanju sporazuma između Irana i vodećih svjetskih sila 2015. u vezi s nuklearnim programom Irana i ukidanjem dugogodišnjih gospodarskih sankcija protiv te države.

EU također vrlo aktivno sudjeluje u međunarodnim pregovorima u vezi s građanskim ratom u Siriji.

Ipak mnogi smatraju da zajedničke izjave Europskog vijeća i zajednička stajališta o važnim međunarodnim pitanjima često nisu ništa više od najnižeg zajedničkog nazivnika. Velike države članice u međuvremenu nastavljaju igrati pojedinačne diplomatske uloge. Ipak kada Europska unija govori jedinstvenim glasom, smatraju je pravim globalnim igračem. Vjerodostojnost i utjecaj Europe jačaju kada EU kombinira svoju ekonomsku snagu i trgovinsku moć s postupnom provedbom zajedničke sigurnosne i obrambene politike.

(b) Opipljiva postignuća zajedničke sigurnosne i obrambene politike

Europska unija od 2003. ima sposobnost provođenja operacija upravljanja krizom jer države članice dobrovoljno stavljaju na raspolaganje dio svojih snaga EU-u za obavljanje takvih operacija.

Za vođenje takvih operacija odgovorna su politička i vojna tijela: Politički i sigurnosni odbor, Vojni odbor EU-a, Odbor za civilne aspekte upravljanja krizom i Vojno osoblje Europske unije. Ta tijela odgovaraju Vijeću i imaju sjedište u Bruxellesu.

Riječ je o skupu alata kojim se daje sadržaj zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici. Njima se omogućuje EU-u da izvršava zadaće koje je sam odredio – humanitarne i mirovne misije ili misije očuvanja mira. Tim se misijama ne bi trebalo ponavljati ono što čini NATO, a to je zajamčeno sporazumima „Berlin plus” koji su dogovoreni između NATO-a i EU-a. Njima se Europskoj uniji daje pristup logističkim resursima NATO-a (za otkrivanje, komunikaciju, upravljanje i prijevoz).

Od 2003. Europska unija pokrenula je preko 30 vojnih operacija i civilnih misija. Prva je bila u Bosni i Hercegovini, gdje su postrojbe EU-a zamijenile snage NATO-a. Te se misije i operacije, pod europskom zastavom, provode ili su se provodile na tri kontinenta. One uključuju operaciju „Atalanta” za borbu protiv somalijskih gusara u Adenskom zaljevu, misiju za pomoć Kosovu u uspostavi stabilne pravne države, vojnu misiju za osposobljavanje u Maliju, misiju civilne zaštite u Ukrajini i pomorsku operaciju SOPHIA protiv krijumčara ljudi u Sredozemlju.

Budući da vojna tehnologija postaje sve sofisticiranija i skuplja, vlade EU-a uviđaju sve veću potrebu suradnje u proizvodnji oružja – posebno u trenutku kada države nastoje smanjiti javnu potrošnju kako bi lakše preživjele financijsku krizu. Osim toga, ako će njihove vojne snage izvršavati

zajedničke misije izvan Europe, njihovi sustavi moraju biti interoperabilni i njihova oprema mora biti dovoljno standardizirana. Zbog toga je Europsko vijeće 2003. odlučilo osnovati Europsku obrambenu agenciju koja će pomoći u razvoju vojnih sposobnosti EU-a.

Predsjednik Europske komisije Jean-Claude Juncker spomenuo je dugoročnu potrebu uspostavljanja stvarne europske obrambene politike. To je perspektiva koja bi se postupno mogla širiti jer će sve više Europljana uviđati da bi njihovi zajednički sigurnosni interesi trebali biti povezani s obranom njihovih vrijednosti i strateških interesa. Nijedna sadašnja sila, velika ili mala, ne može samostalno osigurati vojne snage kojima bi jamčila sigurnost svojeg stanovništva u nestabilnom svijetu.

II. TRGOVINSKA POLITIKA OTVORENA PREMA SVIJETU

EU ima ovlasti za bavljenje trgovinskim pitanjima u ime svojih država članica. Kao važna trgovinska sila, Europa ima značajan međunarodni utjecaj. EU podržava sustav WTO-a koji se temelji na pravilima i koji ima 164 države članice. U tom je sustavu predviđen određeni stupanj pravne sigurnosti i transparentnosti u obavljanju međunarodne trgovine. WTO definira uvjete pod kojima se njegove članice mogu braniti od nepoštenih praksa, kao što je damping (prodaja ispod cijene), kojima se izvoznici bore protiv konkurenata. Također propisuje postupak rješavanja sporova između dvaju ili više trgovinskih partnera.

Trgovinska politika EU-a usko je povezana s njegovom razvojnom politikom. U okviru svojeg „općeg sustava povlastica”, EU je odobrio bescarinski ili povlaštenu pristup svojim tržištima za većinu uvoza iz zemalja u razvoju i gospodarstava u tranziciji. U odnosima sa 49 najsiromašnijih zemalja svijeta ide čak i dalje. Sav njihov izvoz, uz iznimku oružja, ulazi na tržište EU-a bez plaćanja carinskih davanja.

Međutim, EU nema posebne trgovinske sporazume s glavnim trgovinskim partnerima među razvijenim zemljama kao što su Sjedinjene Države i Japan. Trgovinski se odnosi tamo rukovode mehanizmima WTO-a, ali vode se pregovori o bilateralnim sporazumima. U 2014. zaključen je gospodarski i trgovinski sporazum između Kanade i Europske unije, koji su te dvije strane potpisale u listopadu 2016.

U 2013. započeli su pregovori između EU-a i Sjedinjenih Država o glavnom sporazumu o slobodnoj trgovini poznatom kao „TTIP”. U njemu su uključena pitanja kao što su carinske prepreke, usklađivanje normi, pristup javnim tržištima, priznavanje oznake kontroliranog podrijetla i rješavanje sporova. Ta dva partnera zajedno čine 40 % svjetske trgovine za 800 milijuna potrošača. Druga glavna značajka sporazuma trebala bi osigurati da o svjetskim normama u budućnosti ne odlučuju drugi konkurenti, kao što je Kina. EU inzistira na poštovanju visokih standarda u sigurnosti hrane,

socijalnoj zaštiti, sigurnosti podataka i kulturnoj raznolikosti. Ako sporazum stupi na snagu, očekuje se da će se povećati gospodarski rast u državama EU-a.

Europska unija povećava svoju trgovinu s novim silama u drugim dijelovima svijeta, od Kine i Indije do Središnje i Južne Amerike. Trgovinski sporazumi s tim državama također uključuju tehničku i kulturnu suradnju. Kina je postala drugi najvažniji trgovinski partner EU-a (nakon Sjedinjenih Država) i zemlja iz koje se najviše uvozi. Europska unija glavni je trgovinski partner Rusije i njezin najveći izvor stranih ulaganja. Međutim, Europska unija uvela je trgovinske sankcije protiv Rusije izražavajući protest protiv pripojenja Krima 2014., što je ozbiljno poremetilo trgovinske i investicijske tokove.

© Andy Altchinson/In Pictures/Corbis

*EU promiče otvaranje
tržišta i razvoj
trgovine u cijelom
svijetu.*

III. RAZVOJ I AFRIKA

Suradnja između Europe i supsaharske Afrike postoji već dugo. U skladu s Rimskim ugovorom iz 1957., tadašnje kolonije i prekomorski teritoriji država članica pridruženi su Zajednici. Dekolonizacijom, koja je počela ranih šezdesetih godina 20. stoljeća, te su veze pretvorene u drugačija udruženja, odnosno udruženja između suverenih država.

Sporazumom iz Cotonoua, koji je 2000. godine potpisan u Cotonouu, glavnom gradu Benina, označena je nova faza razvojne politike EU-a. Sporazum između Europske unije i država Afrike, Kariba i Pacifika (ACP) najambiciozniji je i najdalekosežniji sporazum koji je ikada potpisan između razvijenih država i država u razvoju u području trgovine i pomoći. On je uslijedio nakon Konvencije iz Loméa, koja je potpisana 1975. u Loméu, glavnom gradu Toga, i zatim ažurirana u redovitim razmacima.

Taj je sporazum mnogo opsežniji od prethodnih jer je proširen s trgovinskih odnosa utemeljenih na pristupu tržištu na trgovinske odnose u širem smislu. Njime se također uvode novi postupci za slučajeve kršenja ljudskih prava.

© Tim Frecchia/Associated Press

EU provodi civilne ili vojne mirovne operacije. Primjer je ova postrojba za borbu protiv gusara uz obalu Somalije.

Europska unija odobrila je posebne trgovinske koncesije za najnerazvijenije države, od kojih su 39 potpisnice Ugovora iz Cotonoua. One su od 2005. mogle u EU izvoziti gotovo sve vrste proizvoda bez carinskih davanja.

Čak i ako je ova tradicionalna politika EU-a imala pozitivne učinke na Afriku, ona ne zadovoljava potrebe sadašnje situacije. Veliki dijelovi Afrike, južno od Sahare, ostvarili su gospodarski rast i uspjeli su iskoristiti ogromne prirodne resurse za poboljšanje svoje infrastrukture i životnog standarda. Ostale su regije, međutim, ozbiljno pogođene ratom, nemirima i diktaturama. Destabilizirana je cijela regija Sahel južno od Sahare: vjerski fanatici kao što je skupina Boko Haram i dalje šire teror, a u području roga Afrike vladaju građanski rat i diktature.

To uzrokuje povećani broj političkih izbjeglica. Suša uzrokovana klimatskim promjenama i povećanje broja stanovnika također navode ljude na pokušaje migracije u Europu. Stoga EU, osim pružanja humanitarne pomoći, ima razloge za sudjelovanje u strategiji za poticanje gospodarskog rasta na afričkom kontinentu i stabilizaciju kretanja stanovništva. Osim toga, zajednička europska politika useljavanja riješila bi dugoročniju potrebu za stvaranjem dodatne radne snage u Europi čije stanovništvo stari.

POGLAVLJE

12

Kakva budućnost očekuje Europu?

Rasprava

Pitanja
Sudjelovanje

Izazovi

Komunikacija

Motivacija

Sinergije

Nastojanja

Dijalog

Izgledi za
budućnost

Suradnja

Vrijednosti

- ▶ „Europa se neće stvoriti odjednom ili prema jednom jedinstvenom planu. Izgradit će se putem konkretnih postignuća koja će prvo stvoriti istinsku solidarnost”.
- ▶ Ta izjava iz 1950. još uvijek vrijedi. Koji izazovi očekuju Europu u budućnosti?

„Europa se neće stvoriti odjednom ili prema jednom jedinstvenom planu. Izgradit će se putem konkretnih postignuća koja će prvo stvoriti istinsku solidarnost”. Tako je rekao Robert Schuman u svojoj poznatoj deklaraciji prilikom pokretanja projekta europskih integracija 9. svibnja 1950. Gotovo 70 godina kasnije, to je još uvijek tako. Solidarnost među europskim građanima i državama mora se stalno prilagođavati novim izazovima koje donose promjene u svijetu.

Tako je uvijek bilo tijekom povijesti Europske unije. U godinama odmah nakon Drugog svjetskog rata naglasak je bio na povećanju proizvodnje i osiguravanju dovoljne količine hrane za sve. Ostvarivanje jedinstvenog tržišta početkom 1990-ih bilo je veliko postignuće. U idućim godinama uspostavljeni su euro i Europska središnja banka kako bi funkcioniranje tržišta postalo učinkovitije. Istodobno su se poduzimali znatni naponi u cilju ispravljanja podjela nastalih zbog komunističkih režima tijekom hladnog rata. Gospodarska kriza koja je započela 2008. otkrila je da je euro osjetljiv na špekulativne napade. Da bi to spriječile, države EU-a odlučile su se za bolje usklađivanje svojih nacionalnih gospodarskih politika te su poduzele mjere za uspostavljanje bankovne unije. U najnovije vrijeme u europskom programu rada prevladavaju izazovi u vezi sa sigurnosti i imigracijom.

Jean Monnet, veliki začetnik europskih integracija, svoje memoare iz 1976. završio je ovim riječima: „Suvereni narodi prošlosti više ne mogu rješavati probleme sadašnjosti: oni ne mogu osigurati svoj napredak ni kontrolirati svoju budućnost. Sama Zajednica tek je etapa na putu prema organiziranom svijetu sutrašnjice.” S obzirom na globalizaciju, moramo li se u 2017. pomiriti s činjenicom da Europska unija više nije politički relevantna? Ili bismo radije trebali postaviti pitanje kako osloboditi puni potencijal više od pola milijarde Europljana koji dijele iste vrijednosti i interese?

Europska unija obuhvaća gotovo 30 država članica koje imaju vrlo različite povijesti, jezike i kulture sa znatnim razlikama u životnom standardu. Može li tako različita obitelj naroda činiti zajedničku političku „javnu sferu”? Mogu li njezini građani razviti zajednički osjećaj „pripadnosti Europi” i pritom ostati duboko privrženi svojoj zemlji, svojoj regiji i svojoj lokalnoj zajednici? Možda i mogu, ako današnje države članice budu slijedile primjer prve Europske zajednice koja je rođena iz ruševina Drugog svjetskog rata. Njezina se moralna legitimnost zasnivala na pomirenju i učvršćivanju mira između nekadašnjih neprijatelja. Zasnivala se na načelu da sve države članice, velike ili male, imaju jednaka prava i da poštuju manjine.

Hoće li biti moguće nastaviti postupak europskih integracija smatrajući da sve države članice EU-a i njihovi građani žele isto? Ili će članci EU-a više koristiti mehanizme „pojačane suradnje” u okviru kojih *ad hoc* skupine država članica mogu napredovati u određenom smjeru bez ostalih? Umnožavanjem takvih mehanizama mogla bi nastati situacija u kojoj svaka država članica može slobodno odabrati hoće li provoditi određenu politiku i hoće li biti dio određene institucije. To se rješenje može činiti privlačno zbog jednostavnosti, ali EU se oduvijek temeljio na solidarnosti, što znači da se zajednički dijele troškovi, ali i prednosti. To znači da ima zajednička pravila i zajedničke politike.

Istovremeno je nedavna gospodarska kriza pokazala da su države koje koriste euro kao valutu u posebnom položaju ovisnosti zbog kojeg funkcioniraju kao ključna skupina država u EU-u. Europska komisija predložila je veću integraciju europodručja s pojačanim politikama za financijska, proračunska i gospodarska područja, ali isto tako i povećanje legitimnosti i demokratske odgovornosti za te politike. Ideja je da će kvalitativni korak, usmjeren na transformiranje europodručja u područje ujedinjenog gospodarskog upravljanja, dati novu dinamičnost Uniji kao cjelini i tako koristiti cijelom kontinentu.

Nedavni događaji istaknuli su potrebu za većom europskom suradnjom u područjima koja su tradicionalno rezervirana za nacionalni suverenitet: sigurnost i obranu, pravosuđe i unutarnje poslove – i osobito pitanje izbjeglica. Vjerojatno su to područja u kojima će se EU suočiti s najvećim izazovima i u kojima treba pronaći zajednička rješenja kako bi svojim građanima pružio veći osjećaj sigurnosti i obnovljeno povjerenje u Europsku uniju.

Europa se zbog globalizacije mora natjecati ne samo sa svojim tradicionalnim rivalima Japanom i Sjedinjenim Državama, već i s gospodarskim silama koje se brzo razvijaju, poput Brazila, Kine i Indije. Može li Europa nastaviti ograničavati pristup europskim tržištima radi zaštite svojih društvenih normi i normi zaštite okoliša? Kad bi to i činila, ne bi mogla pobjeći od okrutne stvarnosti međunarodnog tržišnog natjecanja. Stoga je vjerojatno da će mnogi čimbenici i dalje zahtijevati da Europa postane stvarni globalni igrač koji složno djeluje na svjetskoj sceni i učinkovito brani svoje interese govoreći jednim glasom.

Istovremeno mnogi Europljani govore da se EU mora približiti građanima. Europski parlament – koji je sa svakim novim ugovorom dobivao veće ovlasti – svakih se pet godina bira na neposrednim općim izborima. Međutim, postotak stanovništva koje izlazi na izbore razlikuje se među državama i postotak onih koji izađu na izbore obično je mali. Institucije EU-a i nacionalne vlade trebaju pronaći bolje načine informiranja javnosti i komuniciranja s javnošću (putem obrazovanja, mreža nevladinih organizacija itd.) i tako potaknuti stvaranje zajedničke europske javne sfere u kojoj građani EU-a mogu oblikovati politički program. To je jedan od ključnih izazova koje države članice i institucije EU-a moraju rješavati kako bi se suočile s euroskepticizmom koji doprinosi jačanju populizma i slabi demokraciju.

Jedna je od najvećih prednosti EU-a sposobnost širenja europskih vrijednosti izvan svojih granica: vrijednosti kao što su poštovanje ljudskih prava, očuvanje vladavine prava, zaštita okoliša, slobodna ekonomija unutar stabilnog i organiziranog okvira te održavanje socijalnih standarda. U onoj mjeri u kojoj može potvrditi svoje vrijednosti, Europa može služiti kao pozitivan primjer ostalim regijama svijeta.

Moći ćemo ocijeniti je li Europa postigla planirane ciljeve i ostvarila vidljive rezultate samo ako odgovorimo na sljedeća pitanja:

- Kako pronaći pravedno i dugoročno rješenje problema migracije i izbjeglica?
- Kako osigurati uravnotežene javne financije a da pritom štitimo učinkovit i pravedan socijalni model?
- Kako na učinkovit način financirati socijalnu skrb? Kako se nositi sa starenjem stanovništva bez kažnjavanja sljedećih generacija?
- Kako pronaći etična rješenja za velike ali osjetljive izazove koje donosi znanstveni i tehnološki napredak – osobito u području biotehnologije?
- Kako osigurati sigurnost građana EU-a bez ugrožavanja njihove slobode?
- Kako osigurati održivu i zajedničku obranu građana EU-a u svijetu nepredvidljivih globalnih prijetnji?

Ako sve to bude mogla postići, Europa će i dalje uživati poštovanje i biti izvor inspiracije za ostatak svijeta.

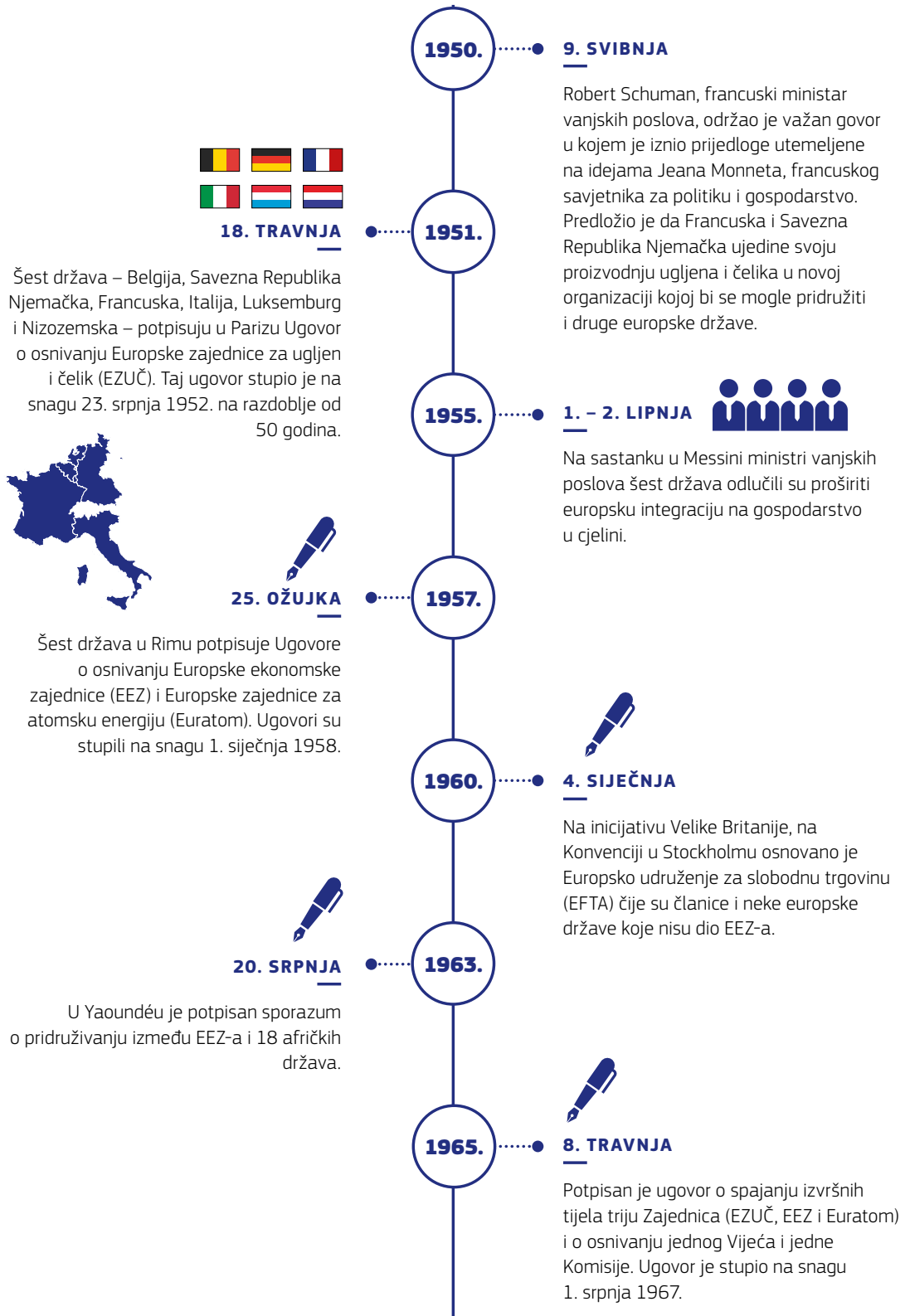
© FatCamera/Stock

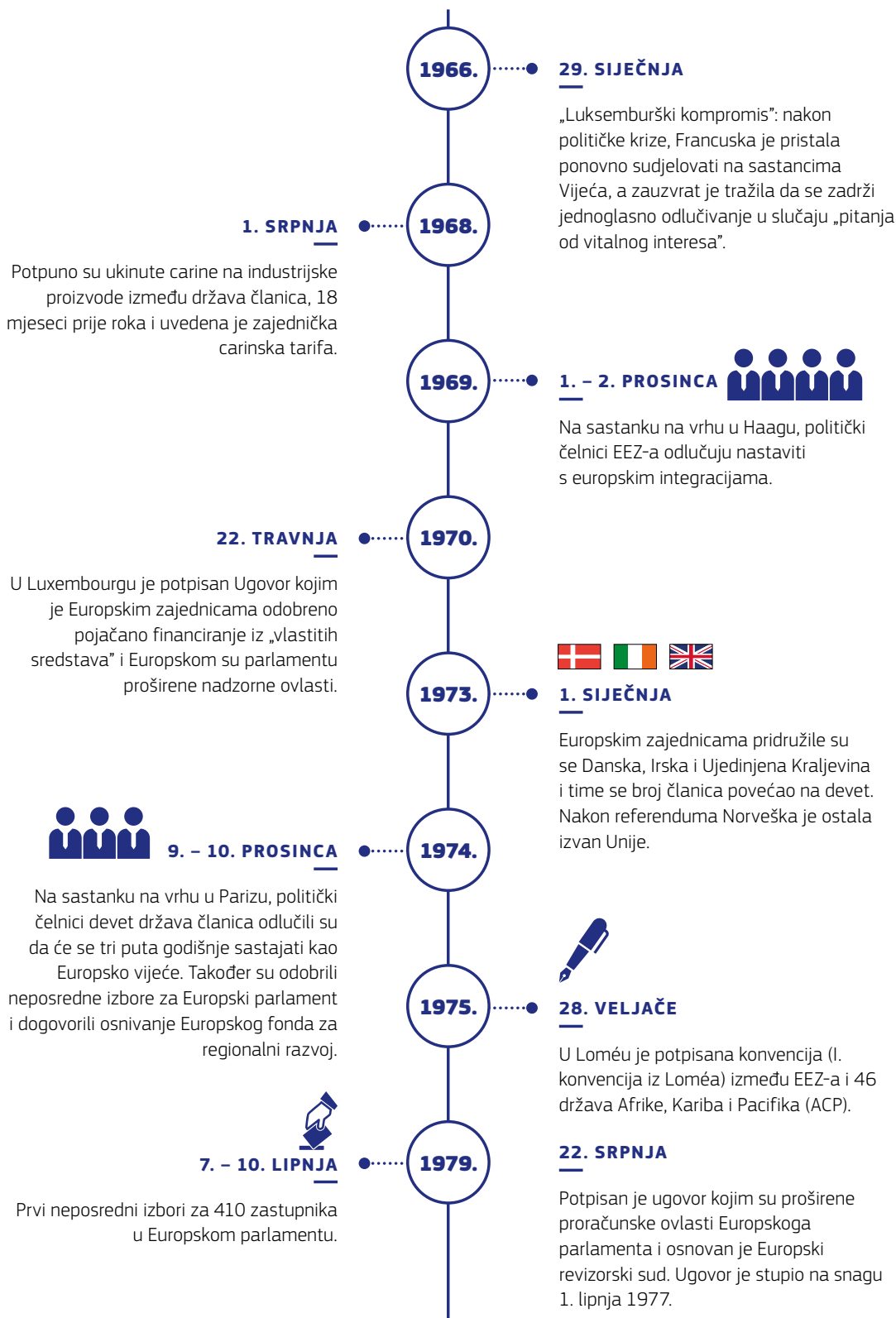
Suradujmo za budućnost Europe.

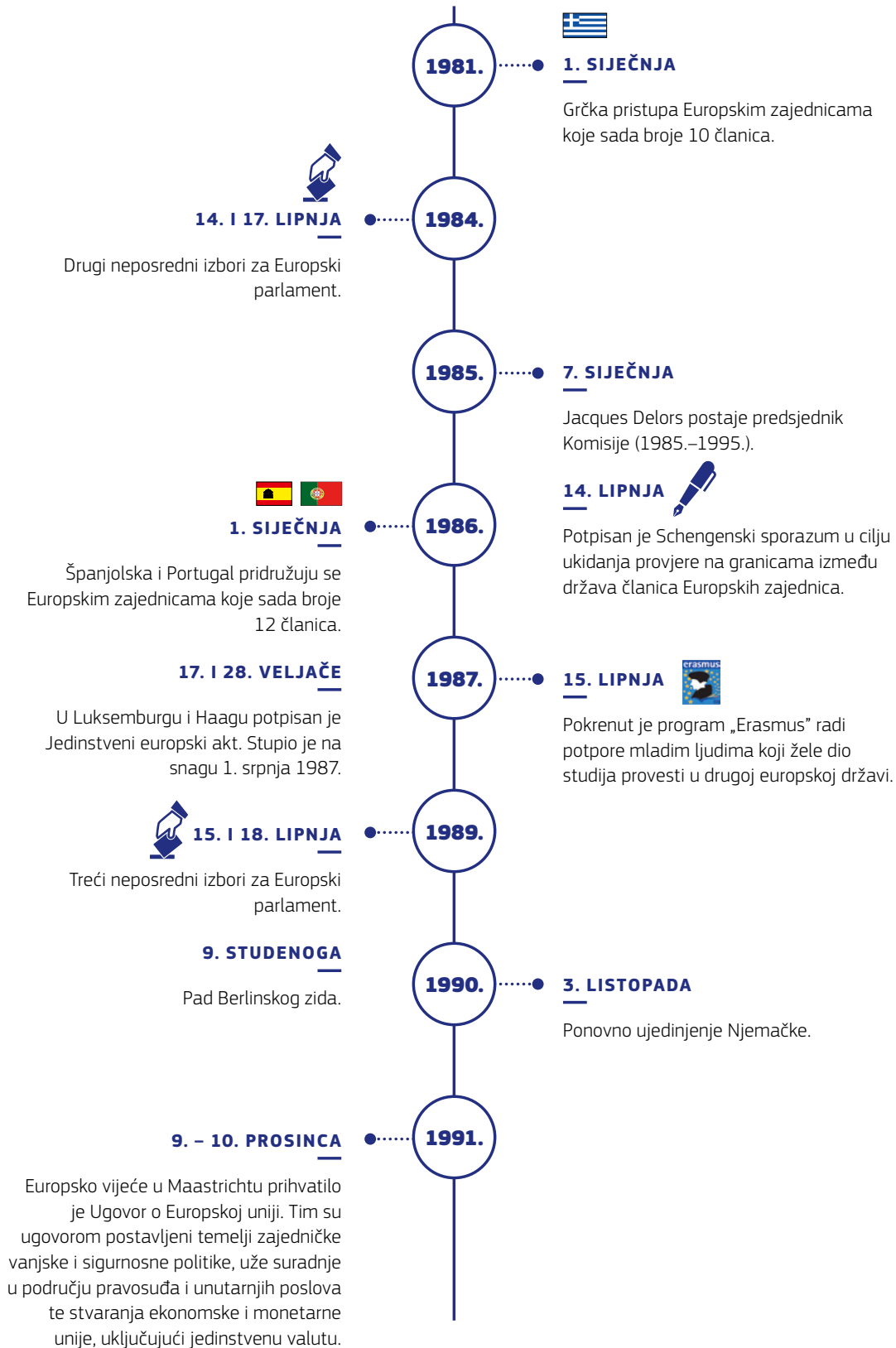
**Ključni
datumi**
u povijesti
europskih
integracija

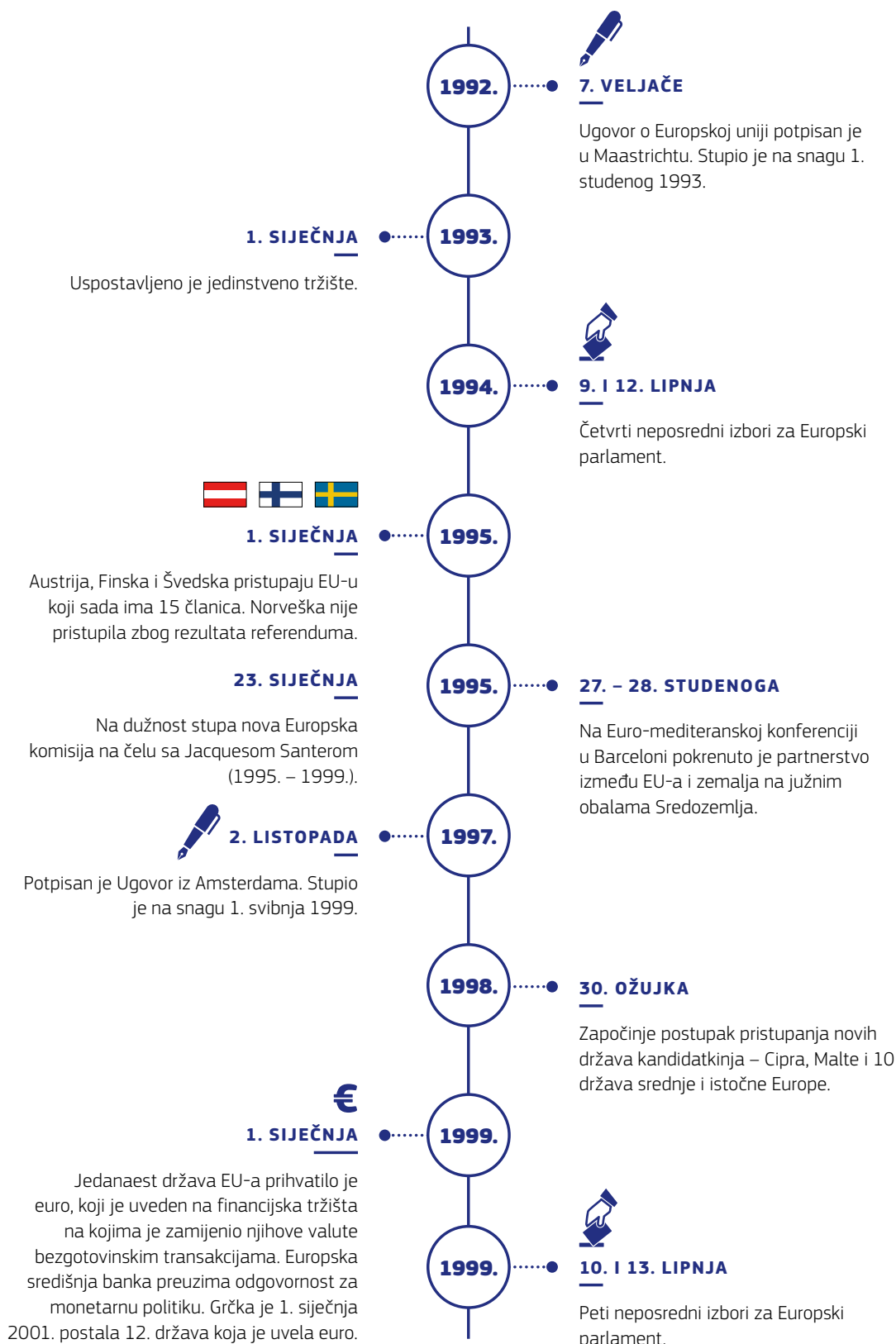
KLJUČNI DATUMI U POVIJESTI EUROPSKIH INTEGRACIJA

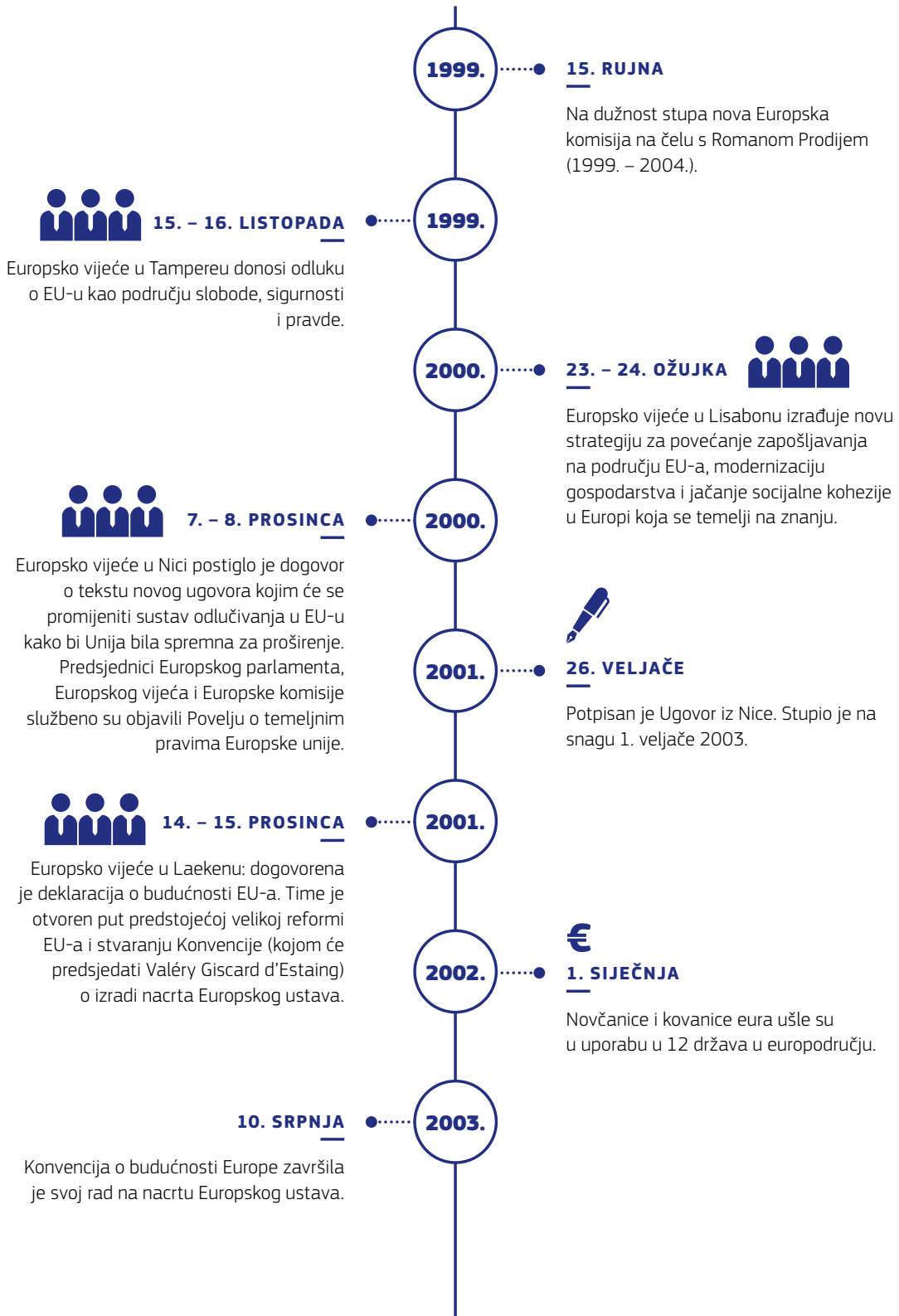

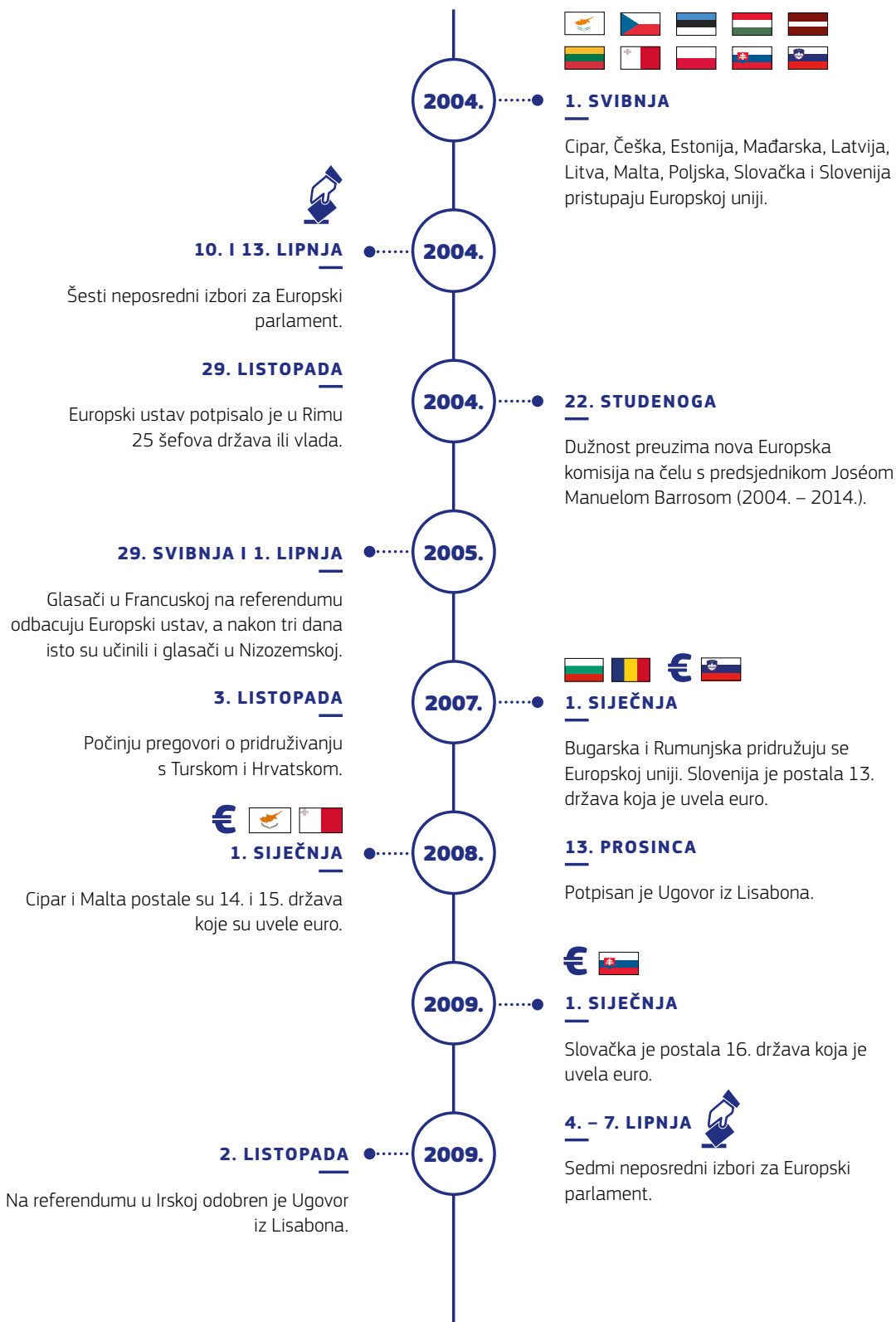
KLJUČNI DATUMI U POVIJESTI EUROPSKIH INTEGRACIJA

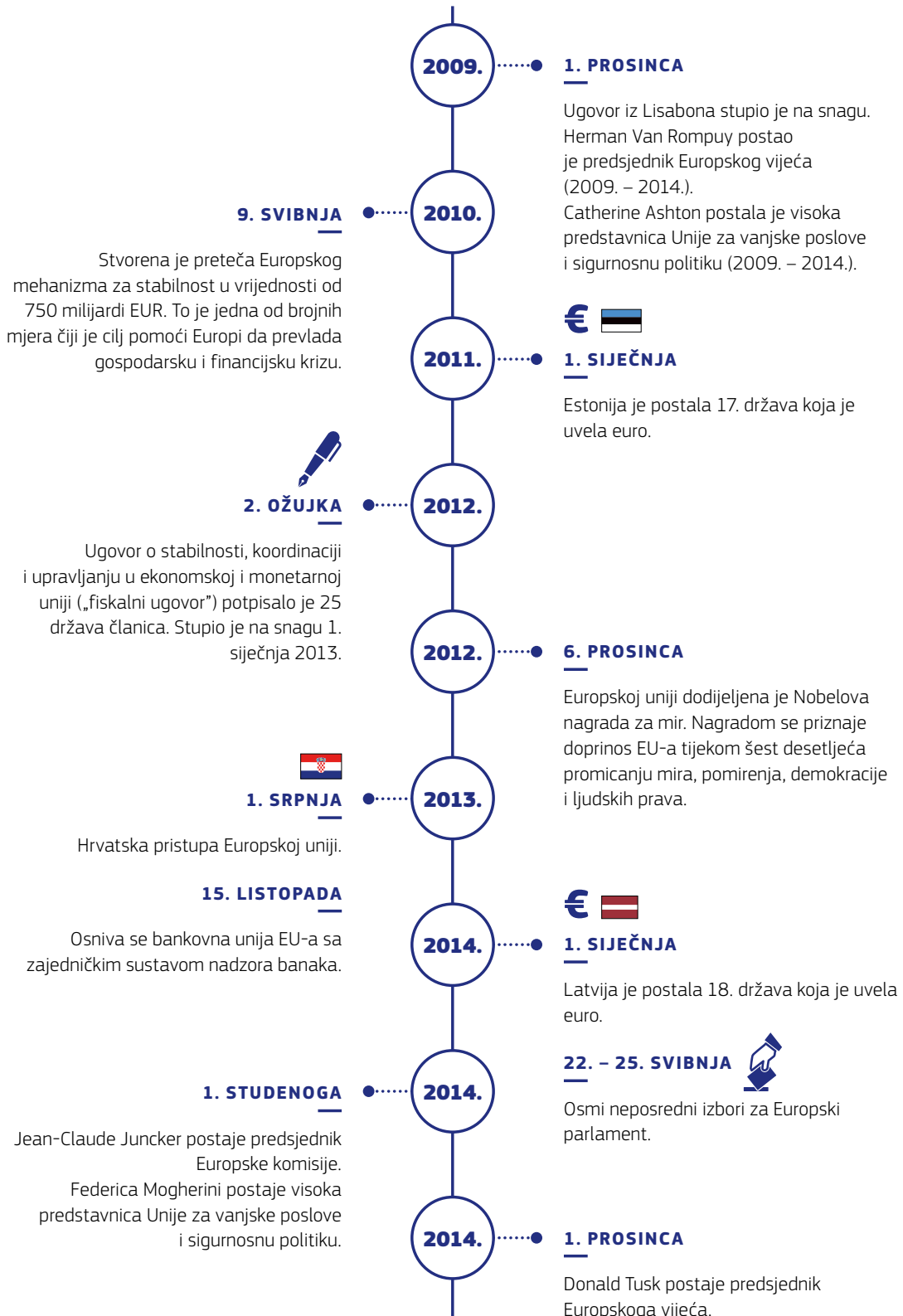

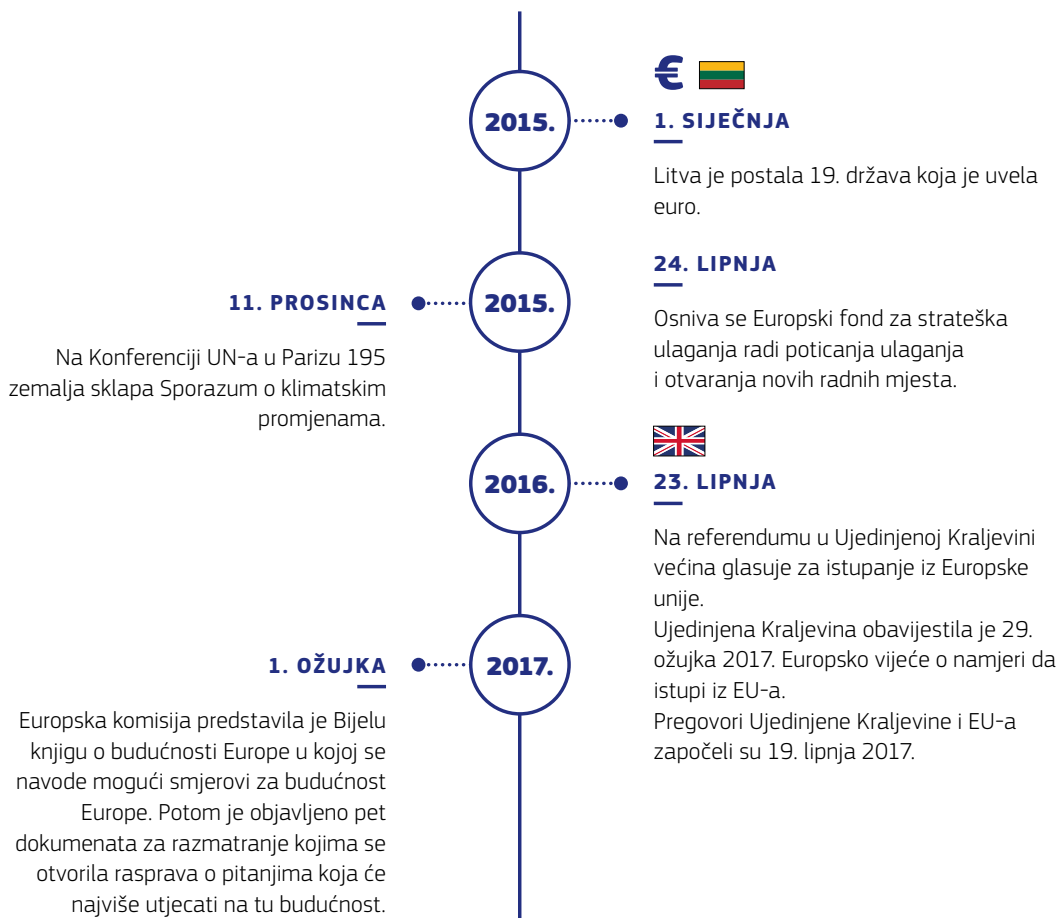
KLJUČNI DATUMI U POVIJESTI EUROPSKIH INTEGRACIJA

KLJUČNI DATUMI U POVIJESTI EUROPSKIH INTEGRACIJA

KONTAKT S EU-om

INTERNETOM

Informacije na svim službenim jezicima Europske unije dostupne su na mrežnim stranicama Europa:
https://europa.eu/european-union/index_hr

OSOBNO

Diljem Europe postoje stotine lokalnih informativnih centara EU-a.
Adresu najbližeg centra možete pronaći na:
https://europa.eu/european-union/contact_hr

TELEFONOM ILI E-POŠTOM

Služba Europe Direct dat će Vam odgovore na sva Vaša pitanja o Europskoj uniji.
U kontakt možete stupiti putem besplatnog telefonskog broja: 00 800 6 7 8 9 10 11 (neki mobilni operateri ne dopuštaju pristup brojevima 00 800 ili mogu taj poziv naplatiti) ili telefonske usluge uz plaćanje izvan EU-a: +32 22999696 ili e-poštom na
https://europa.eu/european-union/contact_hr

ČITAJTE O EUROPI

Publikacije o Europskoj uniji jednim su klikom dostupne na mrežnim stranicama Knjižare EU-a:
<https://publications.europa.eu/hr/publications>

PREDSTAVNIŠTVA EUROPSKE KOMISIJE

Europska komisija ima urede (predstavništva) u svim državama članicama Europske unije:
https://ec.europa.eu/info/contact/local-offices-eu-member-countries_hr

UREDI ZA INFORMIRANJE EUROPSKOG PARLAMENTA

Europski parlament ima urede za informiranje u svim državama članicama Europske unije:
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/information_offices.html

DELEGACIJE EUROPSKE UNIJE

Europska unija ima i delegacije u drugim dijelovima svijeta:
https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/area/geo_hr

KONTAKT S EU-om

Osobno

U cijeloj Europskoj uniji postoje stotine informacijskih centara *Europe Direct*. Adresu najbližeg centra možete pronaći na: https://europa.eu/european-union/contact_hr

Telefonom ili e-poštom

Europe Direct je služba koja odgovara na vaša pitanja o Europskoj uniji. Možete im se obratiti:

- na besplatni telefonski broj: 00 800 6 7 8 9 10 11 (neki operateri naplaćuju te pozive),
- na telefonski broj: +32 22999696 ili
- e-poštom putem: https://europa.eu/european-union/contact_hr

TRAŽENJE INFORMACIJA O EU-u

Putem interneta

Informacije o Europskoj uniji na svim službenim jezicima EU-a dostupne su na internetskim stranicama Europa: https://europa.eu/european-union/index_hr

Publikacije EU-a

Besplatne publikacije EU-a i publikacije EU-a koje se plaćaju možete preuzeti ili naručiti preko internetske stranice: <https://publications.europa.eu/hr/publications>. Za više primjeraka besplatnih publikacija obratite se službi *Europe Direct* ili najbližemu informacijskom centru (vidjeti https://europa.eu/european-union/contact_hr).

Zakonodavstvo EU-a i povezani dokumenti

Za pristup pravnim informacijama iz EU-a, uključujući cjelokupno zakonodavstvo EU-a od 1951. na svim službenim jezičnim verzijama, posjetite internetske stranice EUR-Lexa: <http://eur-lex.europa.eu>

Otvoreni podatci iz EU-a

Portal otvorenih podataka EU-a (<http://data.europa.eu/euodp/hr>) omogućuje pristup podatkovnim zbirkama iz EU-a. Podatci se mogu besplatno preuzimati i ponovno uporabiti u komercijalne i nekomercijalne svrhe.

EUROPA U 12 LEKCIJA

Pascal Fontaine

Koja je svrha Europske unije? Zašto je osnovana i kako? Kako funkcionira? Što je već postigla za svoje građane i s kojim se novim izazovima suočava danas?

Može li EU u globaliziranom svijetu uspješno konkurirati drugim vodećim gospodarstvima uz zadržavanje svojih socijalnih standarda? Kako se može upravljati imigracijom? Kakva će biti uloga Europe na svjetskoj sceni u budućnosti? Gdje će biti granice EU-a? Kakva je budućnost eura?

To su samo neka od pitanja o kojima raspravlja stručnjak za EU Pascal Fontaine u ovom izdanju svoje popularne brošure *Europa u 12 lekcija*. Pascal Fontaine nekadašnji je suradnik Jeana Monneta i bivši profesor na Institutu za političke studije u Parizu.

